

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Uuden edellä

Luovat menetelmät oppimisen tukena

Oppimateriaalia vanhempien alkoholikäytön haittavaikutuksista lapseen ja nuoriin

Hartola, Anna
Pietikäinen, Hanna
Pöllänen, Anne

2014 Otaniemi

Laurea-ammattikorkeakoulu
Otaniemi

Luovat menetelmät oppimisen tukena
Oppimateriaalia vanhempien alkoholinkäytön
haittavaikutuksista lapsiin ja nuoriin

Hartola Anna,
Pietikäinen Hanna
Pöllänen Anne
Sosiaalialan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Huhtikuu, 2014

Hartola, Anna, Pietikäinen, Hanna & Pöllänen, Anne

**Luovat menetelmät oppimisen tukena
Oppimateriaalia vanhempien alkoholinkäytön haittavaikutuksista lapsiin ja nuoriin**

Vuosi 2014 Sivumäärä 59

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa selventävää tutkimustietoa pedagogisen oppimateriaalin avulla aikuisten ja vanhempien satunnaisenkin alkoholinkäytön haitoista lapsiin ja nuoriin. Opinnäytetyömme suunnattiin aloitteleville ammattikorkeakoulutason (AMK-) sosionomiopiskelijoille. Oppimateriaali toteutettiin A-klinikkasäätiön toiveidenmukaisesti. Toeutusta ohjasivat luovat työmenetelmät. Oppimateriaalin tieto-osuuksien pohjana toimivat A-klinikkasäätiön tutkimustiedot.

Opinnäytetyö on kehittämispohjainen opinnäytetyö. Opinnäytetyössä valitsimme teoreettiseksi näkökulmaksi sosiaalipedagogiikan, joka on osa sosionomiopiskelijoiden tulevaa työkenttätöimintää. Pidimme oppitunnin suunnittelemiemme opetusmateriaalien pohjalta Laurean Otaniemen ammattikorkeakoulussa, toisen vuosikurssin sosionomiopiskelijoille. Oppimistapah-tuma järjestettiin keväällä 2014 osana Sosiaaliset ongelmat ja marginaalisaatio-opintojaksoa. Oppitunti koostui aiheeseen virittävästä digitarinasta, Dorothy Law Nolten runosta ”Children Learn How They Live”, joka oli sitoutettu Power Pointtien sisältämään tutkimustietoon. Tun-nilla tehtiin myös ryhmätehtäviä.

Aineiston analyysin toteutimme oppitapahtuman jälkeisellä kyselylomakkeella ja oppitunnin aikaisella havainnolla. Käytimme hyväksi kvalitatiivisia ja kvantitatiivisia tutkimusmenetel-miä. Opinnäytetyössä on tutkimusmenetelmänä teoriaohjaava sisällönanalyysi. Tulokset osoit-tivat, että luovat menetelmät soveltuivat oppimateriaalin tekemiseen hyvin, eteenkin aloitte-leville sosionomiopiskelijoille. Havainnoimme, että pidemmälle edenneet opiskelijat tarvit-sevat syvällisempää tietoa aiheesta. Yllättävänä tekijänä havaittiin, että opiskelijoiden oli vaikea löytää keinoja tukea aikuisten päihteiden käytöstä haittoja saaneita lapsia ja nuoria. Alkoholitietous koettiin yleisesti tutuksi aihealueeksi. Näkemyksemme mukaan tarvitaan lisää tietoa lasten ja vanhempien välisen vuorovaikutuksen tukemisesta.

Asiasanat: oppimateriaali, kehittämispohjainen opinnäytetyö, sosiaalipedagogiikka, vanhempien alkoholin käyttö

Hartola, Anna, Pietikäinen, Hanna & Pöllänen, Anne

**Creative methods in supporting learning
Learning material about, the harmful effects of adults` substance abuse on children and young people**

Year 2014

Pages 59

The purpose of this thesis was to produce new research data through pedagogical learning materials for Bachelor`s degree students in social services in accordance with the wishes and creative methods by A- Clinic Foundation. The purpose of the learning material was to highlight the harmful effects caused by adults` and parents` occasional use of alcohol on children. The theoretical basis for the learning material was formed by A-Clinic Foundation`s research data of adults` and parents` alcohol use and harms for children.

The thesis is development-based. In this thesis the theoretical approach was derived from social pedagogy, which is a part of the Bachelors of social services future field of work. We organized a learning event which based on our planned learning materials to second year students at Laurea Otaniemi University of Applied Science. The learning event organized as a part of the Social problems and marginalization course in spring 2014. The learning event consisted of a start with a digital story, Dorothy Lawn Nolte`s poem "Children Learn How They Live", which was committed with a Power Point presentation of theoretical information and group work.

We implemented the data gathering using a questionnaire after lesson utilizing qualitative and quantitative research methods and observing the students during the lesson. The research method used of this thesis is based on a theory-driven content analysis. The results showed that creative methods were very suitable to be used learning material, especially to advanced beginners of Bachelor of social services. Students who are more advanced in their studies need profounder information about this subject. The surprising factor was that students had difficulties to find out ways how to support the children and the young people who have been by adults` substance abuse. Knowledge about alcohol was generally a familiar subject. In our opinion there is more thorough need information about how to support children in parents` interaction with each other.

Keywords: Learning material, development-based thesis, social pedagogy, parents` consumption of alcohol

Sisällys

1	Johdanto.....	7
2	Kehittämispohjaisen hankkeen lähtökohdat	8
2.1	Aikuisten alkoholin kulutus ja käyttö.....	8
2.2	Aikuisten alkoholin käytön haittavaikutuksista lapsiin ja nuoriin	9
2.3	Amk-opettajien näkemys oppimateriaalin tarpeesta	10
2.4	Lasten kanssa työskentelevien ammattilaisten lisätiedon tarve.....	11
3	Hankkeen tavoitteet.....	12
4	Hankkeen toimintaympäristö	13
4.1	A-klinikasäätiön toiminta.....	13
4.2	Laurea - ammattikorkeakoulun opetussuunnitelman sisältö	14
4.3	Sosionomiopiskelijoiden koulutus	15
4.4	Sosionomi työkentällä	15
5	Hankkeen taustalla sosiaalipedagoginen näkemys	16
5.1	Sosiaalipedagogiikan mahdollisuudet	16
5.2	Innostaminen oppimismuotona	17
5.3	Muutoksen yleiset periaatteet oppimisen edellytyksenä.....	19
6	Sosiaalipedagogiikka luovien menetelmien tukena	20
6.1	Oppimateriaalin toteuttaminen	20
6.1.1	Digitarina oppitunnin aiheen virittäjänä	21
6.1.2	Power Point -esityksen sisältö	22
6.1.3	Ryhmissä pohdittavat tehtävät	25
6.2	Oppimistilanteen rakentuminen	26
6.3	Tiedon keruu ja analysointi	26
6.3.1	Kvantitatiivinen menetelmä.....	27
6.3.2	Kvalitatiivinen menetelmä.....	28
6.3.3	Aineiston hankinta havainnoimalla.....	29
6.3.4	Kyselylomake vaikuttavuuden mittarina	29
7	Hankkeen keskeiset tulokset.....	32
8	Johtopäätösten johdattellemaa pohdintaa	37
8.1	Oppimateriaalin käyttökelpoisuuden arviointia	37
8.2	Sosiaalipedagogiset kehitysnäkemykset.....	37
8.3	Tutkimusaiheen eettisyys.....	41
8.4	Opinnäytetyö oppimisen ohjaajana	42
	Lähteet	44
	Kuviot	46
	Taulukot	47
	Liitteet.....	48

Liite 1 Kyselylomake	49
Liite 2 Digitarinan valokuvakollaasi.....	51
Liite 3 Aineiston analyysi.....	52

1 Johdanto

Tässä opinnäytetyössä keskitytään tuottamaan aloitteleville sosionomi-opiskelijoille pedagogista oppimateriaalia. Oppimateriaali sitoutetaan mahdollisimman paljon luoviin menetelmiin ja viimeaikaisiin tutkimustietoihin, jotka käsittelevät aikuisten ja vanhempien satunnaisestakin alkoholinkäytöstä aiheutuneita haittoja lapsiin ja nuoriin. Alkoholinkäytön haittoja on tutkittu paljon lähinnä aikuisten näkökulmasta, mutta lasten ja nuorten kokemat haitat ovat jääneet vähäiselle tutkimukselle. A-klinikkasäätiön Lasinen lapsuus-toiminta toteutti kesäkuussa 2011 ensimmäisen, koko ikäluokkaa koskevan kyselytutkimuksen, joka koski 12-18-vuotiaiden kokemuksia suomalaisesta alkoholikulttuurista ja aikuisten alkoholinkäytöstä. Tutkimustulokset osoittivat, että 26 % nuorista (n=841) koki haittoja aikuisten, vanhempien satunnaisestakin alkoholinkäytöstä. Kysely osoitti myös, että aikuiset eivät huomioi, miten heidän persoonallisuutensa muuttuu ja kuinka lapset ja nuoret kokevat tämän muutoksen. (A-klinikkasäätiö 2011.)

Kantavana voimana oppimateriaalin tuottamisessa ovat olleet myös A-klinikkasäätiön teettämät tutkimustulokset sosiaali- ja terveydenhuollon oppilaitosten opettajille. Sekä niin ikään pohjana on ollut A-klinikkasäätiön vuonna 2010 teettämä tutkimus lasten kanssa työskenteleville ammattilaisille. (A-klinikkasäätiö 2011.)

Tämä tutkielma on kehittämispohjainen opinnäytetyö. Toiminnan lähtökohtana ovat olleet A-klinikkasäätiön toiveet oppimateriaalin toteuttamisesta ilmaisullisin tai elämyksellisin menetelmin esimerkiksi digitarinan avulla. Säätiön toiveena oli myös, että oppimateriaali sitoutetaan keskustelemaan heidän antamansa materiaalin kanssa. Toimintamme strategiana on pitää oppimistilaisuus Laurea-ammattikorkeakoulussa sosionomi-opiskelijoille. Oppimistapahtumaa varten suunnittelemme ja toteutamme aiheeseen liittyvän digitarinan, Power Point -esityksen. Peilaamme lasten ja nuorten käyttäytymistä sekä ammattilaisten mahdollisuutta kohdata lapsi ja nuori Dorothy Lawn Nolten (1954) kirjoittamaan runoon ”Children Learn What they Live”. Teetämme myös ryhmätehtäviä, joiden avulla pyrimme lisäämään sosiaalialan opiskelijoiden tietämystä aihealueesta. Tavoitteenamme on näin saada aikaan asenteellista muutosta. Koko toteutuksen taustalla huomioimme sosionomiopiskelijoiden tulevaa työkenttää ja siten sen teoreettista viitekehystä, josta nostamme sosiaalipedagogisen näkökulman tämän opinnäytetyön johdattajaksi.

Tutkimusmenetelminä käytämme kvalitatiivista menetelmiä, (avoimia kysymyksiä ja aineiston analyysia) sekä myös kvantitatiivista menetelmää, (monivalinta kysymyksiä) lähinnä niissä kysymyksissä, joissa toivomme saavamme esiin määrällistä vertailevuutta. Tämän lisäksi käytämme oppimistapahtuman aikana apuna havainnointia.

2 Kehittämispohjaisen hankkeen lähtökohdat

2.1 Aikuisten alkoholin kulutus ja käyttö

Suomalaisten juomatapaa on kuvattu perinteisesti sanoilla raju ja humalahakuinen. Kiteytettynä nämä sanat tarkoittavat sitä, että pääsääntöisesti alkoholia käytetään viikonloppuisin, juoden itsensä humalaan ja käyttäen suuria määriä alkoholia kerrallaan. (Itäpuisto 2008, 15.) Näkemys siitä, onko kyseessä normaalikäyttö vai jo alkoholiongelman olemassaolo voi olla jopa vaarallinen. Sen avulla voi uskotella itselleen, ettei oma alkoholinkäyttö ole ongelma, eikä siitä voi tulla ongelmaa. Oman juomattomuuden vakuuttelu ja alkoholin näkeminen toisen ongelmana on yksi neutralisointitekniikoista, jota alkoholiongelmaiset käyttävät eli keinoa kieltää tai väheksyä ongelmaa. Neutralisointitekniikat tulevat arvoista ja käytännöistä, jota yhteisöt ohjaavat. Ne tarjoavat rajat, joita yhteisöt pitävät hyväksyttävänä. (Itäpuisto 2008, 19.)

Vanhempien alkoholinkäytöstä kärsiviä lapsia arvioidaan Suomessa olevan kymmeniä tuhansia. Esitetyt luvut ovat kuitenkin vain arvioituja, eikä todellisuudessa kukaan tiedä tarkkaan, kuinka moni lapsi kärsii vanhempiensa alkoholinkäytöstä. Tiedon kerääminen suoraan lapsilta on useista syistä haastavaa, sillä lapsia suojellaan erilaisilla tutkimuseettisillä säädöksillä, jotka esimerkiksi kieltävät tiedonkeruun ilman vanhempien lupaa. Näin ollen aikuiset toimivat vartijoina, joiden ohi lapsen on haastavaa saada omaa ääntänsä kuuluviin, vaikka itse haluaisivat. Vanhemmat, jotka käyttävät alkoholia, pyrkivät usein piilottamaan ongelmaa. Tämän takia alkoholia käyttävien aikuisten lapset ovat varsin näkymätön ihmisryhmä. (Itäpuisto 2008, 22.)

Takala ja Ilva (2012, 176) mukaan Kirsimarja Raitasalo (2011) puhuu ”juomisen kotiutumisesta”. Juominen tapahtuu nykyään suurimmassa määrin kotona. Vuodelta 2008 peräisin olevasta Juomatapa tutkimuksesta käy ilmi, että kotona juodut annokset eivät ole kovinkaan suuria, mutta kuitenkin 2,2 miljoonaa lasta, on ollut tilanteessa, jossa vanhempi on ollut selvästi humalassa. Usein aikuiset ajattelevat, että lasten ymmärrys on hyvin rajoittunut ja tämän takia vaikeat ns. aikuisten asiat pyritään piilottamaan lapsilta. Tästä seuraa se, ettei lasten mielipiteitä ja näkemyksiä kuunnella. Lasten huomioon ottaminen on erittäin tärkeää näissä tapauksissa, kun pyritään auttamaan lasta, joka kärsii vanhempien alkoholinkäytöstä. (Itäpuisto 2008, 27-28.)

Eläminen alkoholiongelmaisten kanssa on yleensä stressaavaa ja tuottaa perheenjäsenille ja läheiselle voimakkaita negatiivisia tunnekokemuksia. Lapsilla voi olla kovia tunnekokemuksia sellaisista perheistä, joissa tilanne näyttää ulkoapäin ”normaalilta” ja hyvältä. Yhdistävä asia, joka yhdistää lapsia ja nuoria, jotka kokevat vanhempiensa alkoholikäytön häiritseväksi, ovat

ahdistavat ja ikävät tuntemukset. Lapset kertovat negatiivisista tunteista, elävät he vaikeissa oloissa tai perheissä, joissa ongelmat eivät näy ulospäin. Tunteiden tarkastelu on todella tärkeää lasten tunteiden ymmärtämiseksi, mutta myös siksi, koska tunteet vaikuttavat terveyteen ja hyvinvointiin. Negatiiviset tuntemukset lapsi yleensä ilmaisee kehossa, ilmeten erilaisina sairauksina ja oireina. Nämä näyttää käyvän juuri alkoholiongelmaisten lapsille, lapset saattavat kokea pää- ja vatsakipua kun vanhempien juominen alkaa. Pitkään jatkunut stressi voi johtaa jopa vakavien sairauksien syntyyn. (Itäpuisto 2008, 33-34.)

2.2 Aikuisten alkoholin käytön haittavaikutuksista lapsiin ja nuoriin

Alkoholinkäytön haittoja on tutkittu paljon lähinnä aikuisten näkökulmasta, mutta lasten ja nuorten kokemat haitat ovat jääneet vähäisen tutkimuksen kohteeksi. Nuorista on median kautta välittynyt ainoastaan kuva, että heidän alkoholinkäyttönsä on menossa huolestuttavaan suuntaan, vaikka tosiasiansa nuorten alkoholinkäyttö on vähentynyt viime vuosina. Todella vähäisille huomioille ovat jääneet lasten ja nuorten haitat ja kokemukset aikuisten alkoholinkäytöstä. (Takala & Ilva 2012, 176.)

A-klinikasäätiön Lasinen lapsuus-toiminta toteutti kesäkuussa 2011 kyselyn (n=841) 12-18-vuotiaille nuorille koskien heidän kokemuksia suomalaisesta alkoholi kulttuurista ja aikuisten alkoholinkäytöstä. Kysely tarkasteli koko 12-18-vuotiaiden ikäluokkaa eikä vain niitä, jotka olivat kohdanneet aikuisen alkoholinkäyttöön liittyviä ongelmia. Kyselyn tarkoituksena oli herätellä aikuisia näkemään, lasten näkökulmasta, aikuisten alkoholinkäytön vaikutukset. Kyselytutkimus oli tämän aihepiirin ensimmäinen koko nuorten väestön näkemyksiä kartoittava selvitys. Aiemmin aihetta on tutkittu ainoastaan haastattelemalla aikuisia heidän lapsuuden kokemuksistaan tai lähtökohtaisesti valikoitunutta otosta nuoria esimerkiksi päihdeongelmaisten läheisille suunnattujen palveluiden asiakkaita. (Takala & Ilva 2012, 176.)

A-klinikasäätiön nuorille tehty kysely (2011) nosti esiin sen, että vanhemmat eivät useinkaan itse huomioi, miten heidän persoonallisuutensa muuttuu alkoholin vaikutuksesta. Suurin osa nuorista vastaajista hyväksyy aikuisilta kohtuullisen juomisen ja myös juhlatilanteisiin liittyvän alkoholin käytön. Humalahakuista vanhempaa ei nähdä kuitenkaan kotiin kuuluvaksi, vaan vanhempi on mukavimmillaan selvin päin. Vanhempien alkoholinkäyttö on vastaajien mielestä yhteydessä siihen, millaiseksi asenteet alkoholia kohtaan muokkautuvat sekä millainen juomiskulttuuri nuorilla tulee aikuisena olemaan.

A-klinikasäätiön Lasinen lapsuus- toiminnan (2011) kyselyn tulokset kertoivat lasten ja nuorten kokevan hyvin monenlaisia ongelmia aikuisten alkoholinkäytöstä johtuen. Eniten aikuisten alkoholinkäytön vaikutukset näkyivät psykososiaalisina haittoina kuten häpeänä, ahdistuksena, perheen riitaisuutena, pelkona sekä luottamuksen menettämisenä. Huolestuttavan suuri osa

18-vuotiaista vastaajista oli joutunut kokemaan jopa väkivaltaa tai pahoinpitelyä perheessä. Tulokset osoittivat myös, että satunnainen ja joskus tapahtuva alkoholinkäyttö on aiheuttanut nuorille haittoja ja tilanteita, joissa nuori on yrittänyt saada vanhempia hakemaan apua. (Takala & Ilva 2012, 178-183.)

Myös Irlannissa on tutkittu nuorten kokemuksia vanhempien alkoholinkäytöstä. Tutkimus oli hyvin mittava (n= 9746) ja kysely koski nuorten näkemyksiä teini-ikäisten ja aikuisten alkoholinkäytöstä. Tutkimuksessa 10 % irlantilaisnuorista ilmoitti, että vanhempien alkoholinkäyttö on vaikuttanut heidän elämäänsä. Se on vaikuttanut erityisesti vastaajien nuorten tunne-elämään ja omaan juomiseen. Nuoret kuvasivat kokeneensa laiminlyöntiä, väkivaltaa ja velvoitetta pitää huolta sisaruksista. Britanniassa tehdyssä 10-14-vuotiaiden kartoituksessa kävi ilmi, että alkoholinkäyttöä nähneistä nuorista 81 % oli selkeästi huomannut yhden tai useamman muutoksen vanhempien käyttäytymisessä. Vanhempien käytös nähtiin samoissa määrin typeränä ja hassuna kuin myös käytöksenä, joka saattoi muuttua iloiseksi, mutta myös aggressiiviseksi ja vihaiseksi. Kolmasosa kertoi kuitenkin pelänneensä vanhempia alkoholin vaikutuksen alaisena, mikä on erittäin huolestuttavaa. (Takala & Ilva 2012, 178.)

Nuoriin kohdistuneissa tutkimuksien tuloksista välittyi ennen kaikkea se, että yhteiskunnan palvelujärjestelmä olisi luotava paljon monipuolisemmaksi. Moni nuori toi esiin, että he eivät uskalla tai heidän on vaikea pyytää apua perheen ulkopuolisilta aikuisilta. Kysyttäessä, millaista tukea aikuisten alkoholinkäytön haittojen vaikutuksista kärsiviä nuori tarvitsee, nuoret toivat esiin, että he tarvitsisivat enemmän matalan kynnyksen tukipaikkoja, joissa he voisivat tarvittaessa tai kriisitilanteessa jutella jonkun kanssa, saada apua ongelmiinsa ja jonne voisi tarvittaessa paeta. Nuoret toivovat palvelujärjestelmään kaikkia asiakkaita koskevaa palvelumuotoa, jossa aikuisen aloitteesta voisi ottaa asioita esille ilman, että nuoret itse kokisivat olevansa heikompia. Myös anonyymeille tukipalveluille kuten netti- ja puhelinpalvelulle nähtiin tarvetta. Nuoret haluaisivat myös itse päästä jakamaan omia kokemuksiaan toisille nuorille, koska he tuntevat olevansa hyvin yksin ongelmiensa kanssa. (Takala & Ilva 2012, 182-183.)

2.3 Amk-opettajien näkemys oppimateriaalin tarpeesta

Lasinen lapsuus- hanke on tehnyt myös sosiaali- ja terveydenhuollon oppilaitosten opettajille kyselyn, jossa he ovat kartoittaneet eri sosiaali- ja terveydenhuollon oppilaitosten opettajien näkemystä siitä, miten heidän oppilaitoksen oppimateriaalissa on huomioitu aikuisten alkoholinkäytön vaikutusten haitat lapsiin ja nuoriin. Kysely paljasti, että 93.3 % opettajista oli sitä mieltä, että heidän oppilaitosten opetussuunnitelmassa on huomioitu lasten ja nuorten kokeamat haitat. Kuitenkin 96.6 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että uudelleenlaaditulle oppimateriaalille liittyen tähän aiheeseen olisi tarvetta. (Survey: Lasinen lapsuus- oppimateriaalikatortus.)

Kartoitus toi myös esiin, mitkä aiheet oppilaitosten opettajat näkisivät kaikista tärkeimpinä opetusaiheina liittyen aikuisten alkoholinkäytön vaikutuksista ja ongelmista kärsivien lasten ja nuorten kohdalla. Esille nousivat seuraavat aihealueet: Lasten ja nuorten kokemat haitat sekä niistä selviytyminen, kodin ongelmista kärsivien lasten ja nuorten kohtaaminen sekä asian puheeksi ottaminen lasten, nuorten ja aikuisten kanssa. Kyselyyn vastanneet opettajat näkisivät opetusmateriaalina parhaiten soveltuvaksi nettiympäristön, joka tarjoaisi tietoa, sisältäisi tehtäviä ja videoita aiheeseen liittyen. Myös valmis PowerPoint -esitys ja kirjallinen taustamateriaali, jossa olisi tehtäviä, nähtiin parhaiten soveltuvaksi opetusmateriaaliksi. (Survey: Lasinen lapsuus-oppimateriaalikartoitus.)

2.4 Lasten kanssa työskentelevien ammattilaisten lisätiedon tarve

Tieto lasten kokemista haitoista aikuisen alkoholin käytöstä johtuen sekä tilanteen hoitaminen oikealla tavalla koetaan myös ammattilaisten tasolla osaksi puutteelliseksi. Suuriosa sosi-aali- ja terveydenhuollon ammattilaisista on kohdannut kuluvan vuoden aikana lapsia, joiden vanhemmilla arvelee olevan päihdeongelma, josta lapsi oireilee.

Lasinen lapsuus-toiminta teki tammi-helmikuussa 2010 lasten kanssa työskenteleville ammattilaisille oman kyselyn liittyen vanhempien päihteiden käyttöön ja siitä aiheutuviin ongelmiin, joista lapset kärsivät. Tutkimus kartoitti ammattilaisten näkemystä siitä, miten paljon he työssään kohtaavat lapsia, jotka kärsivät vanhempien alkoholinkäytöstä sekä, miten he tunnistavat ja auttavat näitä lapsia. Tutkimus myös selvittää sen, millaista tukea ammattilaiset tarvitsevat työhön. Tutkimuksen erityisenä tutkimuskohteena olivat päiväkodissa työskentelevien ammattilaisten näkemykset. Kyselyyn vastasi (1550) lasten parissa työskentelevää aikuis-ta. Vastaajien keski-ikä oli 43 vuotta. (Lasinen lapsuus ammattilaiskysely 2010.)

Suurin osa vastaajista (61 %) oli kohdannut viimeisen vuoden aikana lapsia, joiden vanhemmil-la arvelee olevan päihdeongelma. Kysely paljasti, että ammattilaisten työote näiden lasten auttamisessa perustui lapsilähtöisyyteen. Tämä on suuri muutos aikaisempaan Lasisen lapsuuden tutkimukseen, jossa tärkeämmäksi nähtiin vanhempien hoitoon auttaminen. Uudessa tutkimuksessa ammattilaiset pitivät tärkeänä lapsen edun huomioimista, lapsen tukemista ja auttamista, tilanteeseen puuttumista, päihdeongelman puheeksiottoa vanhempien kanssa sekä eri tahojen yhteistyön merkitystä. (Lasinen lapsuus ammattilaiskysely 2010.)

Kyselyssä kartoitettiin ammattilaisten tuen tarvetta viidellä eri osa-alueella. Alueita olivat päihteidenkäytön puheeksiotto vanhempien kanssa, vanhempien päihteiden käytön puheeksiottoa lasten kanssa, vanhempien päihteidenkäytöstä kärsivien lasten tunnistaminen, työskentely ja ohjaaminen tarkoituksenmukaisen avun piiriin. (Lasinen lapsuus ammattilaiskysely

2010.)

Tuloksista ilmeni, että 71 % piti vanhempien kanssa puhumista vaikeana tai hyvin vaikeana. Vähiten vaikeaksi koettiin päihteidenkäytöstä kärsivien lasten kanssa työskentely ja puhuminen. Merkittävä asia oli, että 64 % ammattilaisista oli sitä mieltä, että heillä ei ole tarpeeksi tietoa vanhempien päihteiden käytön haittavaikutuksista lapsiin ja siitä, miten lapsia tulisi auttaa. Vain 17 % vastaajista koki, että heillä on asiasta tarpeeksi tietoa. Vastaajista 53 % kaipaasi asiantuntijoiden apua ja tukea ja 37 % toivoisi materiaalia siitä, mitä oireita lapset saavat ja miten vanhempien alkoholinkäyttö vaikuttaa lapseen. Ammatilliset kaipaavat käytännöllistä materiaalia ja toimintaohjeita. (Lasinen lapsuus ammattilaiskysely 2010.)

3 Hankkeen tavoitteet

Kehittämispohjaisen hankkeen tarkoituksena on tuottaa oppimateriaalia, jonka avulla pystyisimme vaikuttamaan sosionomi opiskelijoiden tietoon liittyen aikuisten alkoholinkäytön haitoista lapsiin ja nuoriin. A-klinikasäätiön tekemän tutkimuksen pohjalta nuoriin kohdistuvista haitoista tiedetään erittäin huonosti. Lasten ja nuorten näkökulmat olisi tuotava paremmin esille. Suurin osa haitoista muodostuu jo kotona ja siksi olisi tärkeää puuttua jo aikaisessa vaiheessa lasten ja nuorten ongelmiin ja vaikuttamaan opiskelijoiden asenteisiin ja näyttämään asia lasten ja nuorten näkökulmasta. Erityisen tärkeää olisi myös ottaa esille satunnaisten alkoholin nauttimisen vaikutukset lapsissa ja nuorissa. Moni perheen aikuinen kokee, että heidän perheessä ei ole ongelmaa, jos alkoholia ei juoda paljoa. Tutkimukset kuitenkin osoittavat, että lapset näkevät aikuisten käytöksen muutokset jo hyvin nopeasti pienen alkoholimäärän jälkeen, mikä voi jo aiheuttaa haitallisia oireita. (Takala & Ilva 2012, 178-183.)

Tulevat sosiaalialan osaajat tulevat työssään olemaan yksi suurin vaikuttava tekijä aikuisten päihteiden käytöstä oireilevien lasten ja nuorten hoidossa. Heidän osaaminen ja toiminta vaikuttaa merkittävästi tulevaisuuden lasten ja nuorten ongelmien ratkaisussa. Siksi näemme tärkeäksi, että tulevat sosiaalialan osaajat olisivat tietoisia aikuisten alkoholinkäytön haitoista lapsiin ja nuoriin sekä osaisivat huomioida asian ja tietäisivät paremmin, millä keinoin auttaa lasta tai nuorta. Opetusmateriaalin kautta tuleville sosiaalialan osaajille tulisi myös tarpeellista tietoa, mihin suuntaan palveluita tulisi kehittää nuorten itsensä mielestä, jotta ne vastaisivat lasten ja nuorten tämän hetkistä tarvetta.

Tarkoituksena olisi pyrkiä saamaan aikaan muutosta ja kehitystä siihen tietoon ja osaamiseen, joka sosionomeilla on tällä hetkellä aikuisten päihdekäytön haitoista lapsiin ja nuoriin. Oppimateriaalin avulla sosionomit pystyisivät paremmin kohtaamaan työssään lapsia ja nuoria, jotka oirehtivat vanhempien alkoholinkäytön takia. Tarkoituksena on lisätä tietoa siitä, mitä

oireita lapset ja nuoret saavat, mitkä tekijät suojaavat, mihin suuntaan lapset ja nuoret itse toivoisivat esim. palveluita kehitettävän sekä niitä keinoja, joilla kyettäisiin parhaiten huomiomaan näiden lasten ja nuorten kohtaamisiin liittyviä tarpeita työelämän saralla. Tärkeää on myös ottaa esille se, miten nopeasti lapset ja nuoret aistivat muutoksen vanhemmassa ja, miten ongelmia voi syntyä jo pienenkin alkoholimäärän jälkeen.

Päivitetyn tiedon kautta sosionomit voivat kaikista parhaiten vaikuttaa tulevaisuuden sosiaalialan palveluiden kehittämiseen ja sitä kautta heille on hyödyksi tarjota ajanmukaista tietoa siitä, mitä päihdeongelmaisten lapset ja nuoret toivoisivat ja miten vastata parhaiten heidän avun tarpeeseensa. He pystyvät myös työnsä kautta antamaan vanhemmille tietoa asioista ja sitä kautta vaikuttamaan myös vanhempien asenteisiin ja ymmärrykseen. A-klinikkasäätiön tekemän kyselyn mukaan Takala & Ilva (2012, 178-183) lapset ja nuoret totesivat, että vanhemmat eivät ymmärrä, miten alkoholin käytön myötä heidän persoonallisuutensa voi muuttua sellaiseksi, mikä ahdistaa lasta.

Kehittämällä sosiaali- ja terveydenalan opetusmateriaalia ajanmukaiseen tietoon, joka perustuu lasten ja nuorten kokemuksiin ja toiveisiin, ammattilaisten näkemyksiin ja ennen kaikkea amk-opettajien toiveisiin oppimateriaalin suhteen, pystyvät opiskelijat työssään vastaamaan monipuolisemmin ongelmiin. Sitä kautta lapset, nuoret ja heidän perheensä saavat oikeanlaista apua. Oikeanlainen apua taas estää lasten ja nuorten syrjäytymistä ja ongelmien kasaantumista.

Jotta saisimme aikaan muutoksen ja kehityksen, viemme prosessin läpi yhteisen oppimistilaisuuden kautta, jossa pyrimme digitarinan, Dorothy Law Nolten (1954) kirjoittaman runon ”Children Learn What they Live, Power Point esitysten kautta, ryhmätyöskentelyn ja avoimen keskustelun kautta vaikuttamaan opiskelijoiden ymmärrykseen ja toimintaan aikuisten alkoholinkäytön haitoista lapsiin ja nuoriin. Tarkoituksenamme on oppimateriaalimme avulla ratkaista osittain tiedon ja osaamisen puutetta, sitä mitä nykytutkimukset osoittavat tähän aihealueeseen liittyvän.

4 Hankkeen toimintaympäristö

4.1 A-klinikkasäätiön toiminta

A-klinikkasäätiön tavoitteena on toimia alueellisesti, valtakunnallisesti ja kansainvälisesti päihde- ja mielenterveystyön saralla. Sen missiona on tehdä ennaltaehkäisevää päihdetyötä, johon liittyy läheisesti tutkimus ja asiantuntijatyö, joiden avulla A-klinikkasäätiö tukee kuntien peruspalveluja. A-klinikkasäätiö pyrkii yhteiskuntapoliittiseen vaikuttamiseen, jonka keskiössä on ennaltaehkäisevä päihdetyö, asiantuntijapalvelut, että hoito- ja kuntoutustyö, joiden

avulla pyritään vähentämään päihdehaittoja sekä muita psykososiaalisia ongelmia. (A-klinikkasäätiö 2012.)

Tähän opinnäytetyöhön liittyvä Lasinen lapsuus - sirpaleinen mieli hanke 2012-2015 on alkanut A-klinikkasäätiöllä vuonna 1986 ja se on etsinyt siitä lähtien pitkäjänteisesti tehokkaita ja uusia keinoja turvata parempi elämä lapsille ja nuorille, jotka kärsivät vanhempien päihdeidenkäytöstä. Toiminta korostaa lapsen näkökulmaa ja avuntarpeen ensisijaisuutta lapselle. Perheen elämää tarkastellaan lapsen näkökulmasta. Nykypäivänäkään ei oikein ymmärretä sitä, kuinka paljon kodin alkoholinkäyttö vaikuttaa lapsen elämään; valintoihin joita lapsi tekee myöhemmässä elämässä, tunne-elämään ja omaan päihdeiden käyttöön. Hankkeen tavoitteina on haittojen vähentäminen, jota tulee vanhempien päihdeidenkäytöstä ja ehkäistä ylisukupolvisuuden syntyminen. Hankkeen kohderyhmään kuuluvat nuoret ja nuoret aikuiset, jotka ovat perheellistymässä. Toiminnan yhtenä painopisteenä on tuoda yhteen nuoret, jotka kantavat lapsuuden kokemusten taakkaa ja saada heidät vertaisryhmätoiminnan piiriin, sekä saada mm. nuorten kanssa tulevaisuudessa työskentelevien yleisen tietotason nostaminen. Mukana hankkeessa on myös Mielenterveyden keskusliitto ja Suomen mielenterveysseura. (A-klinikkasäätiö 2012.)

4.2 Laurea - ammattikorkeakoulun opetussuunnitelman sisältö

Opetustilanteen järjestimme koulussamme Sosiaaliset ongelmat ja marginalisaatioryhmän oppilaille. Laurean ammattikorkeakoulun opetussuunnitelma pohjautuu Learning by developing eli LbD:hen. LbD on Laurean ammattikorkeakoulun käyttämä toimintamalli, joka tähtää oppijan osaamisen tuottamisprosessiin. Oppija lähestyy opittavaa asiaa, ongelmaa tai ilmiötä tutkivasta näkökulmasta käsin. Tutkittavasta asiasta, ongelmasta tai ilmiöstä etsitään sen ydintä. Ydinilmiö ja niihin liittyvät avainkäsitteet, jotka jäsennyttyään selkiyttävät ilmiöön vaikuttavia syy- ja seuraussuhteita. Toimintamallia tai tapaa kutsutaan myös kehittämispohjaiseksi oppimiseksi, jossa opiskelijan tutkimus- ja kehittämistoiminta tähtää työelämäyhteyksiin eli todellisen työelämän tarpeista lähteviin aluekehittämisen, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotyön tarpeisiin. (Laurea - ammattikorkeakoulu 2011.)

LbD pohjaa pragmaattiseen oppimiskäsitykseen, jota Puolimatka (2002, 61) siteraa pragmatistifilosofi John Deweyn (1859-1952) mukaan, että ”totuus on käsitysten käyttökelpoisuutta ja hyödyllisyyttä”. Siten jäsentämällä todelliset käsitykset mahdollistetaan muutos aiempaan. Sama asiaa luonnehditaan Laurean kehittämispohjaisen oppimisen LbD oppimiskäsityksessä. että ”kieli, sanat ja käsitteet ovat työvälineitä”, joiden avulla kyetään toimimaan johdonmukaisemmin ja tarkoituksenmukaisemmin. Toiminta ja ajattelu rakentavat todellisuuden, mutta vasta sitten, kun ne ovat vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa. Muutos tapahtuu toiminnassa.

nan kautta ja tässä kehittämispohjaisessa oppimisessa, oppimisen avulla pyritään muuttamaan vallitsevia käytäntöjä. (Laurea - ammattikorkeakoulu 2011.)

4.3 Sosionomiopiskelijoiden koulutus

Sosionomikoulutuksen tarkoituksena on kouluttaa opiskelijoista arjen asiantuntijoita, jotka toimivat ihmisten arkielämässä auttajina ja tukijoina. Auttaminen voi liittyä erilaisten ongelmien ennaltaehkäisyyn, toimintakyvyn tukemiseen, kuntoutukseen ja kasvatukseen. Työn ydinosaaminen perustuu hyviin vuorovaikutustaitoihin, empaattisuuteen, ihmistyön valmiuksiin, vastuullisuuteen sekä erilaisten ihmisten ja ryhmien ohjaaminen ja kohtaaminen. (Laurea - ammattikorkeakoulu 2014.)

Sosiaali- ja terveysalan kenttä on hyvin laaja. Sosionomit työskentelevät julkisella, yksityisellä ja kolmannella sektorilla. Keskeinen erityisosaaminen voi kohdistua väestön ikääntyviin, lasten ja perheiden tukemiseen, sekä marginalisaation ja sosiaalisen kuntoutuksen kysymyksiin. Asiakkaiden muuttuviin tilanteisiin tulee olla valmis, joten opiskelussa kannustetaan tutkivaan ja kehittävään työtoteeseen. Myös oppimisen jatkuvat itsearviointi ja reflektiivinen työote on tärkeää. (Laurea - ammattikorkeakoulu 2014.)

Sosiaalialan koulutus kestää 3,5 vuotta ja laajuus 210 opintopistettä. Laureassa sosiaalialan koulutukset vaihtelevat painotusalueilta ja sisällöltään yksiköittäin. Sosionomiksi voi opiskella Laurea Ammattikorkeakouluissa Hyvinkäällä, Otaniemessä ja Tikkurilassa. (Laurea - ammattikorkeakoulu 2014.)

4.4 Sosionomi työkentällä

Toikko (2009,180) näkee sosiaalityön jakaantuvan neljään eri lähestymistavan osa-alueeseen, teoreettisen näkökulman mukaan, kuten sosiaaliturvapolitiittinen -, sosiokulttuurinen -, psykososiaalinen ja sosiaalipedagoginen lähestymistapa. Sosiaalialantyön työkentällä käytännön työ ja teoria limittyvät vahvasti toisiinsa ohjaten ammattityönkäytäntöä. Samoin myös asiakastyöprosessit, kuten sosiaalityö, ohjaus- ja neuvontatyön ja hoito- ja hoivatyön rajat saattavat olla hyvinkin liukuvia. Tämä mahdollistaa sosionomin asiakastyöprosessille tavoitteelliset ja suunnitelmalliset ohjaus - ja neuvontatyön, joka on asiakkaan toimintakykyä edistävää, luottamuksellista, voimaannuttavaa, tasavertaisuuteen perustuvaa ja ihmisen omien voimavarojen löytymistä edistävää. Jokainen sosionomityötä tekevä peilaa näitä oman työorganisaationsa työkäytännöistä ja työorientaatioista käsin.

5 Hankkeen taustalla sosiaalipedagoginen näkemys

5.1 Sosiaalipedagogiikan mahdollisuudet

Oman toimintamme rajallisuutta osoitti opinnäytetyön alkuvaiheissa se, että teoreettista viitekehystä oli todella haasteellista löytää tämän opinnäytetyön kontaktipintojen laajuuden vuoksi. Lähtökohtana oli toteuttaa kehittämispohjainen opinnäytetyö, jonka lopputuloksena on tuoda esiin eteenkin satunnaisista alkoholihaitoista kärsivien lasten ja nuorten prosentuaalisesti suuri joukko. Tehdä heidät ns. ”näkyväksi” digitarinan ja oppimateriaalin avulla. Saada aikaan opintokokonaisuus, joka kohdistuu lähtökohdiltaan ammattikoreakeakoulutason (AMK-) sosionomiopiskelijoille. Näiden lisäksi tämä opinnäytetyö kuitenkin niveltä myöskin vahvasti lasten ja nuorten kasvun ja kasvatukseen näkökulmiin. Huomiota tuli siis kiinnittää sekä sosionomiopiskelijoiden tiedon lisäämiseen ja siinä huomioitaviin asioihin, kuten oppitunnin rakenne, oppimateriaalit ja A-klinikkasäätiön toiveet, luovat menetelmät ja ryhmätyö. Sekä oppilaiden asenteisiin vaikuttamiseen uuden tiedon avulla -muutos tiedoissa, alkoholihaitoista kärsivien lasten ja nuorten kohtaamiseen ja myös näiden lasten ja nuorten kasvun ja kasvatuksensa tukemiseen. Kyseeseen tuli siis aikamoinen määrä eri käsitteisiin liittyvä asiakokonaisuus, joihin sitten lopulta löytyi yhteinen tekijä sosiaalipedagogiikka.

Sosiaalipedagogiikalla nähdään olevan mahdollisuuksia lähestyä ”kasvatuksen ja kasvun yhteiskunnallisia ehtoja jatkuvasti muuttuvassa yhteiskunnassa luovasti ja innovatiivisesti” (Itä-Suomen yliopisto n.d). Sen mahdollisuuksiksi luokitellaan johdattaminen kasvun ja kasvatuksen kysymysten äärelle, jotka kohdentuvat yksilöiden koko elämänsä varrelle. Se antaa näkökulmia ”inhimillisen kasvun, toiminnallisuuden, aktiivisen kansalaisuuden, sosiaalisen luottamuksen, osallisuuden, kasvatuksen, sivistyksen ohjauksen ja neuvonnan kysymyksiin” (Itä-Suomen yliopisto n.d). Sosiaalipedagogiseen viitekehykseen kuuluu inhimillisen kasvun tukeminen, joka muokkaa yksilön identiteettiä siten että edistetään hänen integroitumistaan yhteiskuntaan. Yksilön inhimillisen kasvun tukemiseen liittyy olennaisesti pedagoginen toiminta, joka tähtää yksilön eri elämäntilanteissa esiintyvien ongelmien esiintuomiseen, niistä tiedottamiseen ja sen myötä toiminnan muuttumiseen. Pedagogisen toiminnan avulla katsotaan edistettävän yksilöiden yhteiskunnallista integroitumista ja siten syrjäytymisen ehkäisemistä. (Itä-Suomen yliopisto n.d.)

Myllärinen & Tast (2009, 13) toteavat Hämmäläisen & Kurki (1997, 13) mukaan sosiaalipedagogiseen ajattelun ja toiminnan lähtökohtaan liittyy kriittinen asennoituminen vallitseviin yhteiskunnallisiin oloihin ja traditioihin. Oman ajattelussamme ja toiminnassamme kriittinen asennoituminen on muotoutunut tämän opinnäytetyön etenemisen myötä. A- klinikkasäätiöltä saadun nykytutkimustiedon pohjalta, josta olemme ymmärtäneet sen tosiseikan, että alkoholi-

likulttuuri on tosiasiallisesti muuttumassa yhä enenevässä määrin lapsen ja nuoren kotioloissa tapahtuvaksi, ”juomisen kotiutumiseksi”, kuten (Takala & Ilva 2012, 176 mukaan Raitasalo 2011) kirjoituksessaan toteaa.

Olemme myös näiden tutkimustulosten kautta ymmärtäneet, että alkoholihaitoista kärsii, ei vain marginaaliryhmäksi luokiteltava päihdekäyttäjän perhe, vaan myös satunnaisesti alkoholia käyttävän perheen lapset ja nuoret. Näistä osituksena ovat tutkimustietojen antamat prosentuaaliset luvut, joissa 2 % nuorista ja lapsista luonnehti perheensä alkoholikäytön haittaavan häntä usein. 24 % mainitsi perheessä tapahtuneen alkoholikäytön haittaavan häntä joskus. Tämä viittaa siihen, että satunnainenkin kotona tapahtuva alkoholinkäyttö on lapsen ja nuoren näkökulmasta katsottava haittaavaksi tekijäksi, kuten nuoret ovat sitä nykytutkimuksissa tuoneet julki. (Takala & Ilva 2012, 176-185.) Tämä on muokannut omia asenteitamme ymmärtämään, että nämä 24 % nuorista on jäänyt, kuin varjoon vallitsevien yhteiskuntapoliittisten ja alkoholipoliittisten keskustelujen ulkopuolelle. Tämän ajatuksen viitoittamana huomioimme, että meillä sosionomeilla on selkeä tarve saada asiasta lisää informaatiota. Informaation avulla pystymme muokkaamaan omia arvoja ja asenteitamme siten että ymmärrämme näiden lasten ja nuorten tilanteen olevan ongelmallinen. On myös tärkeää havaita, että heidän ongelmaansa ei ole juuri huomioitu yhteiskunnan, yhteisöjen ja yksilöiden tasolla. Tiedon tarpeellisuuden, ajankohtaisuuden sekä lasten ja nuorten tilanteen huomioiden, on ymmärrettävä asian tärkeys, mutta myös tiedostettava tämän opinnäytetyön puitteissa toteutettava rajallinen mahdollisuus asian kokonaisuuden kannalta. Tämä tietysti aiheuttaa meissä huolta, mutta myös innostumista, että voimme edes pieneltä osalta ja pienelle ryhmälle valottaa tätä asiaa.

5.2 Innostaminen oppimismuotona

Sosiaalipedagogiikka jakautunut kahteen eri päälinjaan, joista toinen on latinalaisamerikkalainen traditio ja toinen on saksalainen traditio. Suomessa on vallalla saksalaistraditio, joskin piirteitä on myös latinalaisamerikkalaisesta ja romaanisen kielialueen sosiaalipedagogiikasta. Romaanisen kielialueen sosiaalipedagogiikka tähtää sosiokulttuuriseen innostamiseen, jossa yksilö nähdään vapaana, aktiivisena, kokemuksia keräävänä ja itseohjautuvana osallistujana yhteisöjen ja yhteiskuntansa elämään. Osallistuminen nähdään arvokkaaksi osaksi yksilön toimintaa. Itse toimintaan liittyvä olennaisesti käsite innostaminen, joka ohjaa toiminnan tavoitteita. Tavoitteiden esiin tuominen edellyttää kriittisen arvion luomista vallalla olevasta ympäristön todellisuudesta. Sen todellisuuden käsitteellistämistä ymmärrettävään muotoon ja sen, että tähän todellisuuteen voidaan vaikuttaa. Tämän vaikuttamisen avulla katsotaan, että yksilöt oppivat tiedostamaan niitä asenteita, jotka liittyvät inhimilliseen yhteisöön. Yksilön innostamisen teknikoiksi luetellaan ”ryhmätyötaidot, sosiaalisen kommunikaation tekniikat, kuten TV, lehdet ja internet, tutkimustekniikat, projektityöskentelyn tekniikat - - erityistai-

dot, kuten teatteri, tanssi musiikki ja kuvataide. Mäkinen, Raatikainen, Rahikka & Saarnio (2011, 108-115.) Tähän listaan voidaan siten hyvin lisätä toteuttamamme digitarina, joka pohjaa osaltaan näihin edellä mainittuihin luoviin tekniikoihin.

Myös Myllärinen & Tast (2009, 15-16) Ronnbyn mukailleen (1986, 273) näkevät, että sosiaalipedagogiikan näkökulmasta ihmistä innostetaan auttamaan itseään ja muuttamaan tilannetta, jolloin samalla myös innostaja itse oppii ja kehittyy. Tämä edellyttää innostajan asennoitumista siten, että hän kykenee luomaan niitä mahdollisuuksia, joita ongelmien kanssa kamppaileva yksilö tarvitsee. Auttaa häntä näkemään ne mahdollisuudet, joita hänellä on ja pyrkiä yhdessä muuttamaan yksilön olosuhteita. Tämä edellyttää Ronnbyn mukaan toimintalinjoja, joiden avulla muutosta saadaan aikaan.

<i>Ankkuroitumisperiaate</i>	<i>Ongelmien ratkaisu, saavutusten ja toiminnan lähtökohta tulee olla vaikeuksissa olevissa ihmisissä.</i>
<i>Kenttäperiaate</i>	<i>Työ tapahtuu ihmisten kanssa ja heidän omassa ympäristössään.</i>
<i>Liikkeellepanoperiaate</i>	<i>Työn lähtökohta on herättää ja kehittää ihmisen piilossa olevia voimavaroja ja mahdollisuuksia</i>
<i>Toimintaperiaate</i>	<i>Ihmisen tulee itse vaikuttaa tilanteeseensa ja muuttaa sitä toimimalla aktiivisesti. Ihmisen on itse osallistuttava muutosprosessiin</i>
<i>Tiedostamisperiaate</i>	<i>Ihmisen tulee toimia muuttuvasti ja käytännön välityksellä. Hänen on tiedostettava todellisuutensa; sosiaaliset, taloudelliset ja poliittiset yhteydet. Hänen on tiedostettava myös omat kykynsä, mahdollisuutensa ja keinonsa muuttaa tuhoavia olosuhteita.</i>
<i>Itsekontrolliperiaate</i>	<i>Kaikki tapahtuu ihmisten ehdoilla. Tavoitellun tuloksen tulee olla sellainen, joka kiinnostaa ihmistä.</i>

Ronnby (1986, 273) Myllärinen & Tast (2009, 15-16) mukaan.

Näitä Ronnbyn viitoittamia toimintalinjoja, muutoksen aikaansaamiseksi oppilaiden tiedoissa, pyrimme käyttämään oppimistilanteeseen tulevan oppimispaketin ja sen ryhmätyöosion läpiviemiseksi. Ei siis yksilön näkökulmasta pelkästään. Eikä pelkästään kohderyhmän lapset ja nuoret näkökulmasta, vaan kokonaisuuden näkökulmasta. Yksilön oman aktiivisuuden näkökulmasta, jonka annin toivomme sosionomiopiskelijoiden vievän opintojensa päätyttyä työelämän saralle. Näin sitä voidaan lähestyä lasten ja nuorten yksilöllisten tarpeiden näkökulmasta. Kuten Ronnby myös Huyn 2001 näkemyksessä on mielestämme viitteitä sosiaalipedagogiikan piirteistä, jotka sitouttavat hyvin suunnittelemamme ryhmätyön ideaa. Ryhmässä tapahtuvaa oppimista Nakari (2003, 145) on todennut (Huy 2001) käsitteellistäneen sen sosiolaatioon perustuvaksi interventioksi, jossa yksilön uskomuksissa tapahtuva muutos, oppiminen katsotaan tapahtuvan yhteisessä vuorovaikutuksessa. Siten muutoksen aikakäsite on kvantitatiivinen, muutos nähdään tapahtuvan pitkällä aikajänteellä. Muutosagenttina toimii tällöin ryhmän toiset ns. samassa tilanteessa olevat jäsenet. Yksilö nähdään aktiivisena ryhmässä toimijana, joka edistää yksilöiden jatkuvaa kehittymistä.

5.3 Muutoksen yleiset periaatteet oppimisen edellytyksenä

Mäkisalo (2003, 80) kiteyttää muutokseen sisältyvän useita eri vaiheita: tietoisuus, asenteen muodostuminen, toiminnan jatkaminen ja muutoksen toteuttaminen. Ihmisellä on taipumus toimia tuttujen ja aiemmin vakiintuneiden toimintatapojen mukaisesti. Siksi uuden tiedon ja toimintatavan omaksuminen edellyttää vanhasta tiedosta osittaista luopumista. Luopuminen luo tilaa psyykkiselle muutostyölle, jolloin ihminen pystyy omaksumaan uusia asenteita sekä ajattelu- ja toimintamalleja. Tässä muutoksen siirtymävaiheessa on tärkeää huomioida, että luodaan ns. linkki vanhan ja uuden tiedon välille. Silloin uutta tietoa on mahdollisimman helppoa rakentaa vanhan tiedon pohjalle. On tärkeää myös huomioida uuden tietoaikaisen, tiedon rakentamisessa, että päämäärä, jota tavoitellaan, on selkeä. (Mäkisalo 2003,80-81.)

Uuden tiedon omaksumiseen vaikuttavat tekijät ovat Mäkisaloon (2003,83) mukaan seuraavat:

- *Uuden asian hyöty nykykäytäntöön verrattuna*
- *muutoksen yhteensopivuus nykyisten arvojen, kokemusten ja tarpeiden kanssa*
- *kokeiltavuus eli se, missä määrin uutta asiaa voidaan kokeilla; onko kokeilun jälkeen mahdollista palata aikaisempaan käytäntöön*
- *asian monimutkaisuus, eli onko uutta tietoa/ taitoa vaikea vai helppo ymmärtää ja käyttää.*

(Mäkisalo 2003,83)

Yksilön subjektiivisen oppimisen kautta tulevaa muutosta luonnehtii Nakari (2003, 145) mukaillen (Huy 2001) näkemystä, että yksilön subjektiivisen, sisäisen muutoksen tapahtuvan pit-

kähkön ajan kuluessa ja asteittain. Muutosagenttina toimii esimerkiksi opettaja. Opettamista soveltava interventio nähdään perustuvan kvalitatiiviselle, yksilön sisäiselle ajalle. Oppija nähdään aktiivisena ja kehittyvänä toimijana, joka näkyy ihmisen kykynä muuttaa uskomuksiin. Yksilön muutoksessa nykyisyys saa merkitystä menneisyydestä ja tulevaisuus elää nykyisyydessä. Näkemys pitää siten sisällään, että oppija rakentaa uusia tietovarantojaan tukeutuen aikaisempaan tietoon ja tulevaisuuden osaaminen rakennetaan jo nykyhetkessä. Siten oppijan saama tietoaineksen merkittävyys, ajankohtaisuus ja totuudenmukaisuus korreloivat oppijan tulevaisuuden ammattipätevyyden kanssa ja sen merkitys korostuu juuri nykyhetkessä.

6 Sosiaalipedagogiikka luovien menetelmien tukena

6.1 Oppimateriaalin toteuttaminen

Sosiaalipedagogiikka antaa meille laajat mahdollisuudet toteuttaa tätä opinnäytetyötä varten toteuttamaamme oppimateriaalia. Myllärinen & Tast (2009,14) huomioivat Fermoson (1994,21) todenneen, että sosiaalipedagogiikka on käytännöllistä, sosiaalista ja non-formaalista kasvatuksen alueelle liittyvää tiedettä. Sen tavoitteena on tukea yksilön inhimillisiä oikeuksia, tuomalla esiin niitä normina olevia käytäntöjä ja osoittamaan ne perustelujen kanssa oikeiksi. Tämä edistää ymmärryksen syntymistä. Ymmärryksen syntymisen jälkeen on mahdollisuus toiminnan kautta edistää ehkäisemään yksilöiden kärsimystä ja inhimillisten oikeuksien toteutumista. Ja juuri tätä me pyrimme oppimateriaalin avulla saamaan aikaan. Kuten aiemmin innostumis-käsitteen kohdalla jo todettiin, niin itse toimintaan liittyy olennaisesti käsite innostaminen, joka ohjaa toiminnan tavoitteita. Tavoitteiden esiin tuominen edellyttää kriittisen arvion luomista vallalla olevasta ympäristön todellisuudesta. Sen todellisuuden käsitteellistämistä ymmärrettävään muotoon ja sen, että tähän todellisuuteen voidaan vaikuttaa. Tämän vaikuttamisen avulla katsotaan, että yksilöt oppivat tiedostamaan niitä asenteita, jotka liittyvät inhimilliseen yhteiselo. Yksilön innostamisen teknikoiksi luettiin ”ryhmytyötai-dot, sosiaalisen kommunikaation tekniikat, kuten TV, lehdet ja internet, tutkimustekniikat, projektityöskentelyn tekniikat - erityistaidot, kuten teatteri, tanssi musiikki ja kuvataide. (Mäkinen ym. 2011, 115.) Tähän listaan voidaan siten hyvin lisätä toteuttamamme digitarina, joka pohjaa osaltaan näihin edellä mainittuihin luoviin tekniikoihin.

Oppimateriaalia toteuttaessamme pyrimme ottamaan huomioon A-klinikkasäätiön toiveet, että oppimateriaali keskustelisi heidän aineistonsa kanssa. Huomioimme A-klinikkasäätiön tekemän/ teettämän tutkimusaineiston pohjalta nousseet opettajien sekä lasten kanssa työskentelevien ammattilaisten toiveet. A-klinikkasäätiön toiveina oli myös, että oppimateriaalin sisältäisi kehittäviä ja kokeilevia luokkaharjoituksia tai kotitehtäviä. Luokkaharjoitusten toivottiin olevan ryhmässä tehtäviä harjoituksia. Lisäksi huomioitiin erilaisten aihepiirin käsit-

telyyn virittävien ilmaisullisten tai elämyksellisten sisältöjen tuottaminen osaksi oppimateriaalia, joista mainittiin esim. digitarina. (A-klinikkasäätiö 2013.)

A-klinikkasäätiöllä käydyssä keskustelussa keväällä 2013 keskustelun aiheeksi nousi nuorille tehdyn tutkimusten osoittama seikka, että yhteiskunnassa vallitsevat asenteet ovat usein hyvin sallivia vanhempien alkoholin käytölle. Useinkaan ei tiedosteta sitä haittaa, jota nuoret kokevat esim. juhlatilanteissa tai normaali viikonlopun yhteydessä tapahtuvasta vanhempien alkoholinkäytöstä, joka tapahtuu kotioloissa. A-klinikkasäätiön nuorille tekemä kyselytutkimus (2011) osoitti, että ”Aikuisten alkoholinkäyttöön suhtaudutaan sallivimmin silloin, kun se on kohtuullista tai liittyy juhlatilanteisiin.” Kuitenkin vastaajista joka neljännelle nuorelle on aiheutunut haittaa aikuisen alkoholinkäytöstä. Myönteisiä kokemuksia olivat harvinaisempia. (A-klinikkasäätiö 2013.)

Lasinen lapsuus-oppimateriaalikartoituksen Survey-tutkimuksessa 96,6 % kyselyyn osallistuneista oppilaitoksista toivoivat uutta oppimateriaalia, joka vastaisi työelämän tarpeisiin, koskien aikuisten päihdekäytön haittojen huomioimista lasten ja nuorten kokemana. Aihealueita, joita oppilaitokset toivat esiin olivat esimerkiksi: lasten ja nuorten kokemat haitat ja niistä selviytyminen, kodin ongelmista kärsivien lasten ja nuorten kohtaaminen sekä tukeminen ja asian puheeksiottaminen lasten, nuorten ja vanhempien kanssa. (Survey: Lasinen lapsuus-oppimateriaalikartoitus n.d.)

6.1.1 Digitarina oppitunnin aiheen virittäjänä

Digitaalinen tarina syntyy, kun digitaaliseen muotoon tietokoneelle tallennettuun kuvaan lisätään ääni ja liike oman käsikirjoituksen mukaisessa järjestyksessä (Ang 2005,12). Se on pieni kertomus tai tarina. Digitarina on yleensä 1-3 minuuttia kestoaltaan. Se sisältää kuvia/ piirustuksia ja musiikkia tai puhetta. Alun perin se kehitettiin USA:ssa henkilökohtaisten kokemusten ja tarinoiden kerrontaan. Nykyisin se on levinnyt jo useille eri ilmaisun aloille. Digitarinat voivat olla fiktiiviset tarinat, selviämistarinat, kuvitetut valokuva-albumit, opiskelijoiden esittämät esitelmät jne. (medios. n.d.)

Digitarinaa ideoidessamme pyrimme huomioimaan sen tuottamisessa A-klinikkasäätiöllä keväällä 2013 käydyssä keskustelun, tutkimustiedot sekä sosiaalipedagogisen viitekehyksen. Digitarinan toteutuksessa huomioimme, että esitys on napakka ja pääkohdat hyvin esiin nostava toteutus. Digitarinan teknisessä toteutuksessa päädyimme käyttämään apuna Mikko Pietikäisen tietämystä, jolla oli myös teknisen toteutuksen kannalta paremmat ohjelmat. Näin toteutui toivomamme kuvien suumaustekniikka, joka ei ollut meidän ohjelmissamme mahdollista. Itse toteutuksen suunnittelimme mind map tekniikkaa käyttäen ns. ruutu ruudulta ja lause lauseelta sekä samalla visioimalla lopputulosta, kunnes pääsimme lopulliseen ratkaisuun. Digi-

tarinassa käytetyt kuvat teimme siten että katoimme ns. aamiaispöydän itsellemme yhden tämän opinnäytetyön tekijän kotiin. Aluksi kuvasimme siistin pöydän ja aamiaisen jälkeen sotkimme pöydän marjaisen aamusmuutin ja tyhjien pullojen avulla. Pöydän kattauksessa huomioimme sen ns. sosiaalisen statuksen, jolla pyrimme piiloviestittämään, että ongelma ei ole pelkästään tietyn marginaaliryhmään kuuluvien henkilöiden tai perheiden, vaan ongelma saattaa näyttäytyä aivan normaaleissakin juhlatilanteissa.

Digitarinan pituudeksi kaavailtiin n. 1-2 min. Digitarinassa pyrkimyksenämme on tuoda esiin:

- Nuorten kokemien haittojen yleisyys, joka ei kohdistu vain pieneen vähemmistöryhmään, eikä marginaaliryhmään, vaan otantatutkimuksen mukaan, joka neljäs nuori eli 26 % nuorista kokee vanhempien alkoholin käytöstä koituvan heille haitta.
- Huomioda lasten ja nuorten esiin nostamat haitat, kuten häpeä, inho, pelko ja viha.
- Kiinnittää huomiota lasten ja nuorten kokemukseen aikuisen muuttumisesta ns. eri ihmiseksi, tuntemattomaksi, kun aikuinen on humalatilassa. Tästä A-klinikkasäätiön nuorille tekemässä tutkimuksessa (2011) havainnoitiin, että erityisen tärkeää olisi myös ottaa esille aikuisten satunnaisenkin alkoholinkäytön haittavaikutukset lapsissa ja nuorissa. Moni perheen aikuinen kokee, että heidän perheessä ei ole ongelmaa, jos alkoholia ei juoda paljoa. Tutkimukset kuitenkin osoittavat, että lapset näkevät aikuisten käytöksen muutokset jo hyvin nopeasti pienen alkoholimäärän jälkeen, mikä voi jo aiheuttaa haitallisia oireita. (Takala & Ilva 2012, 178-183.)

6.1.2 Power Point -esityksen sisältö

A-klinikkasäätiön Lasinen lapsuus -hankkeen tarkoituksena oli kehittää syksyllä 2013 alkaen oppilaitosten käyttöön oppimateriaalia, joka tukee päihteiden käyttäjien läheisten, erityisesti lasten ja nuorten, huomioon ottamista päihdetyön opetuksessa eri oppiaineissa (A-klinikkasäätiö 2013). Heidän tarkoituksenaan oli tarjota riittävät perustiedot, joiden avulla voidaan auttaa tunnistamaan ja kohtaamaan tukea tarvitsevat lapset ja nuoret. Kuitenkin nyt on osoittautunut, että A-klinikkasäätiön aikataulullisista syistä johtuen, emme tule saamaan heidän tuottamaansa teoriatieto-osuutta. Tästä johtuen valmistamme oppimateriaalia jo nyt käsillämme olevien tutkimustietojen pohjalta.

Sosiaalipedagogisesta näkökulmasta, luovat menetelmät, sitoutimme tähän oppimateriaaliin myös kirjoittaja ja perheneuvoja Dorothy Law Nolten (1954) sosiaalistamiseen liittyvän, lasten kasvatusnäkemysistä kertovan runon. Runo on valmistunut jo 1954, mutta on edelleenkin ajankohtainen. Osittainen runo ”Lapset oppivat mitä kokevat” löytyi Oppimisen vallankumous kirjasta (Dryden & Vos 1994, 104.) Ja kokonaisuudessaan runo löytyi internetistä. Peilaamalla näitä Nolten runosikermiä sekä tutkimusten osoittamia lasten ja nuorten kokemuksia, toiveita

ja tuntemuksia keskenään, pyrimme saamaan esiin niitä toiminta-alueita ja tapoja, joilla tulevat sosionomit voisivat toimia kohdatessaan lapsia ja nuoria tulevissa ammateissaan. Mutta ennen kaikkea tavoitteemme on saada oppilaat pohtimaan näiden lasten auttamisen mahdollisuuksia myös lasten ja nuorten omasta näkökulmasta miten? Millä keinoin? Mihin toimintakenttään apu on soviteltavissa? Ja eteenkin miksi?

Power Point- esityksen aihealueet:

- Alkoholikulttuurin muutos
- Kotona tapahtuva satunnaisen alkoholin vaikutukset lapsiin ja nuoriin, lasten ja nuorten kokemat psykososiaaliset haitat
- Lasten ja nuorten kasvua tukevat tekijät, suojaavat tekijät
- Kodin ongelmista kärsivien lasten ja nuorten kohtaaminen
- Asian puheeksi ottaminen lasten, nuorten ja aikuisten kanssa

(Takala & Ilva 2012, 181.)

Oppimateriaalit, Power Point- esitys

Alkoholikulttuurin muutos: toteutetaan samalla aiheen alustus. Esitellään Suomessa tapahtunut juomakulttuurin muutos sekä lasten ja nuorten parissa tehdyt tutkimustulokset, joissa näkyivät perheen alkoholinkäytön vaikutukset lapsen ja nuoren tunne-elämään ja myöhempisiin valintoihin.

Psykososiaalisiksi haitoiksi luonnehdittavia olivat lasten tuntemukset, kuten perheen riittäisyys, häpeä, ahdistus, luottamuksen menettäminen ja pelko. Näitä tuntemuksia peilattiin Dorothy Law Nolten runosikermiin näkökulmasta, lapsen käytöksen muotoutuminen.

- *Jos lasta arvostellaan, hän oppii tuomitsemaan*
- *Jos lapsi kokee vihamielisyyttä, hän oppii taistelemaan*
- *Jos lapsi kokee pelkoa, hän oppii tuntemaan ahdistusta ja huolta*
- *Jos lasta pilkataan, hän oppii ujoksi*
- *Jos lapsi joutuu häpeämään, hän oppii tuntemaan syyllisyyttä.*
- *(Dorothy Law Nolte)*

Lasten ja nuorten kasvua tukevat tekijät, suojaavat tekijät: esitetään tutkimuksista esiin nousseet lasta ja nuorta suojaavat tekijät (Velleman & Orford 1999 & Velleman & Templeton 2007 mukaan Takala & Ilva 2012.) Yhteiseksi pohdittavaksi näiden kohdalla tulee miettiä, missä näistä osa-alueissa sosionomi voisi toimia, edistääkseen näiden suojaavien tekijöiden lisääntymisen lapsen ja nuorten elämässä.

- Ajan ja huomion saaminen ainakin toiselta vanhemmalta tai muulta aikuiselta.
- Tasapainoisuus vanhemman osoittaman huolenpidon ja kontrollin välillä
- Vanhempien keskinäisen suhteen eheys
- Vanhempien kiintymyksen osoitukset lapselle
- Perhesuhteet ja yhteiset aktiviteetit
- Lapsen toiminta myös perhe-elämän ulkopuolella (harrastukset, ystävät ym.)
- Perheen ulkopuolinen tuki

Kodin ongelmista kärsivien lasten ja nuorten kohtaaminen: esitettään tutkimusten mukainen, nuorten oma näkemys nykyhetkellä auttavista asioista. Yhteiseksi pohdittavaksi näiden kohdalla tulee miettiä, missä näistä nuorten esittämissä osa-alueissa sosionomi voisi toimia, auttaessaan lasta tai nuorta? Mitä se edellyttäisi palveluilta?

- Riitely ja tappelu loppuisi kotona
- Pääsisin pois kotoa silloin kun siellä on vaikeaa
- Saisin viettää enemmän aikaa vanhemman kanssa
- Saisin harrastaa enemmän yhdessä vanhempieni kanssa
- Se, että saisi päihteitä käyttävälle läheiselle hoitoa
- Saisi nukkua rauhassa
- Saisin puhua jonkun perheen ulkopuolisen kanssa
- Saisin ruokaa/ vaatteita
- Joku hoitaisi sisaruksia
- Ei mikään näistä (tytöt 38 % ja pojat 46 %)

Miten kohtaat alkoholihaitoista kärsivän lapsen tai nuoren: apuna käytetään Dorothy Law Nolte (1954) Lapset oppivat mitä kokevat runoa. Peilataan runouden kautta, millaista ammattilaisen käytös tulisi olla lasta ja nuorta kohtaan.

- *Jos lapsi kokee suvaitsevuuatta, hän oppii kärsivälliseksi*
- *Jos lasta kannustetaan, hän oppii luottamaan itseensä*
- *Jos lasta kiitetään, hän oppii itsekin kiittämään*
- *Jos lasta kohdellaan reilusti, hän oppii oikeudenmukaiseksi*
- *Jos lapsi kokee olonsa turvalliseksi, hän oppii luottamaan*
- *Jos lapsesta pidetään, hän oppii pitämään itsestään*
- *Jos lapsi kokee hyväksyntää ja ystävyyttä, hän oppii löytämään rakkautta maailmasta* (Dorothy Law Nolte)

6.1.3 Ryhmissä pohdittavat tehtävät

Ryhmätyön suunnittelussa ohjenuoraksemme asettui jo edellä mainittu sosiaalipedagogisia piirteitä edustavan Huyn näkemys. Ryhmässä tapahtuvaa oppimista Nakari (2003, 145) on todennut (Huy 2001) käsitteellistäneen sen sosialisaatioon perustuvaksi interventioksi. Yksilön uskomuksissa tapahtuva muutos, oppiminen katsotaan tapahtuvan yhteisessä vuorovaikutuksessa. Sosiaalipedagogiikan sosiaalistamisen näkökulma näkee ihmisen aktiivisena subjektina, jolla on kyky muuttaa, luoda ja uusintaa toiminnallaan ympäristöänsä ja sitä sosiaalista arkitodellisuuttaan, jossa hän normaalisti toimii. (Kurki 2002, 38-40, Ryytäsen 2009, 15 mukaan.)

Viimeiseksi suunnitellun ryhmätyön tavoitteena on oppilaiden dialogisen keskustelun käynnistäminen ryhmätehtävien avulla. Kysymykset ovat muotoutuneet lasten ja nuorten tutkimustietojen pohjalta esitettyjen näkemysten mukaan. Ryhmissä läpikäyty keskustelun tulos kirjataan ja esitellään ryhmittäin kaikille. Ryhmäesitysten avulla pyritään tuottamaan uutta, yhteistä tietoa, niihin ongelma-kohtiin, joihin A-klinikkasäätön tutkimukset osoittivat muutostarpeita. Sekä kartoittaa näin lasten ja nuorten omien toivomusten mukaisia palveluita ja tuoda heidän mielipiteensä näkyväksi.

Ryhmillä jaettavat tehtävät

Kysymysten asettelu lähti nuoriin kohdistuneen kyselytutkimuksen, (A-klinikkasäätö 2011 ja Takala & Ilva 2012) tutkimustiedon pohjalta:

Kysyttäessä: millaisia tukikeinoja aikuisten alkoholinkäytön haittojen vaikutuksista kärsivää nuori tarvitsee?

Ryhmä 1. Nuoret toivat esiin, että he tarvitsisivat enemmän matalan kynnyksen tukipaikkoja, joissa he voisivat tarvittaessa jutella jonkun kanssa, myös kriisitilanteessa. Saada apua ongelmiinsa ja jonne voisi tarvittaessa paeta. (Takala & Ilva 2012, 182-183.)

Tehtävänä on ideoida: miten näitä matalan kynnyksen paikkoja luotaisiin ja minne? Miten nuorille matalan kynnyksen paikoista tiedotettaisiin?

Ryhmä 2. Nuoret toivovat palvelujärjestelmään kaikkia asiakkaita koskevaa palvelumuotoa, jossa aikuisen aloitteesta voisi ottaa asioita esille ilman, että nuoret itse kokisivat olevansa heikompia. Myös anonyymeille tukipalveluille kuten netti- ja puhelinpalvelulle nähtiin tarvetta. (Takala & Ilva 2012, 182-183.)

Tehtävänä on ideoida: miten nuorille suunnattu palvelujärjestelmä voitaisiin toteuttaa, jossa nuorten mainitsema asian puheeksiottaminen voitaisiin toteuttaa luontevasti? Missä yhteydessä tällainen palvelu toimisi?

Ryhmä 3. Nuoret haluaisivat myös itse päästä jakamaan omia kokemuksiaan toisille nuorille, koska he tuntevat olevansa hyvin yksin ongelmiansa kanssa. (Takala & Ilva 2012, 182-183).
Tehtävänä on ideoida: miten nuorten yhteistä keskustelua voitaisiin tukea ja missä?

Ryhmä 4. A-klinikkasäätiön kysely (2011, 182-183) nosti esiin sen, että vanhemmat eivät useinkaan itse ymmärrä, miten heidän persoonallisuutensa muuttuu alkoholin vaikutuksesta.
Tehtävänä on ideoida: miten alkoholin puheeksiottaminen voitaisiin toteuttaa vanhempien kesken ja missä? Asian puheeksiottaminen lasten, nuorten ja aikuisten kanssa? Miten ja missä?

6.2 Oppimistilanteen rakentuminen

Toteutimme oppimistapahtuman torstaina 17.04.14 Laurean Otaniemessä Sosiaaliset ongelmat ja marginaalisaatio opintojakson osana 2. vuoden sosiaalialan opiskelijoille. Itsemme esittelyjen jälkeen kerroimme Power point-esityksen avulla opinnäytetyömme aiheen, oppitunnin rakenteen, yhteistyökumppanimme A-klinikkasäätiön mission sekä Lasinen lapsuus-hankkeen.

Tämän jälkeen näytimme Digitalinan, jonka avulla alustimme oppituntimme aihetta ja yrittäen saada oppilaiden ajatuksia heräämään. Digitalinan jälkeen kävimme läpi Power Pointin avulla juomakulttuurin muutoksen ja alkoholin haittavaikutukset lapsiin ja nuoriin. Mitkä ovat ne keinot, millä tavoin lapset ja nuoret ovat selviytyneet koettelemuksistaan, mitä selviytymiskeinoja heillä on. Lisäksi tavoitteena oli aktivoida opiskelijat miettimään, miten ottaa lasten, nuorten ja vanhempien kanssa puheeksi vanhempien alkoholin haitallinen käyttö.

Viimeisenä osa oppitunnillamme oli ryhmissä miettiä niitä keinoja ja auttamismuotoja, joiden avulla palveluja tulisi kehittää siihen suuntaan mitä apua lapset ja nuoret ovat itse toivoneet saavansa ongelmiinsa. Ja myös pohtia keinoja ja tapoja joilla puheeksiottaminen voidaan toteuttaa. Lopuksi kävimme ryhmätyöt läpi.

6.3 Tiedon keruu ja analysointi

Sosiaalialan tutkimus kietoutuu läheisesti käytännön kehittämistyöhön. Yleisnimityksenä siitä käytetään käytännöntutkimuskäsitettä. Käytännöntutkimuksen piiriin on sijoittunut useita eri tutkimusotteita. Toikko & Rantanen (2009, 31) puhuvat kehittävä työntutkimuksen käsitteestä ja toteavat sen olevan kehitetty muutosstrategia varten, joka kehittyi Suomessa 1980-1990-luvuilla. Tässä muutosstrategiassa pyrittiin yhdistämään tutkimus, käytännön kehitystyö ja koulutus. "Suuntauksen lähtökohtana on kulttuurihistoriallinen toiminnan teoria." Käytäntötutkimuksen tavoitteena on ollut ammattien teoriaperustan kehittäminen yhdistämällä "käytäntöä koskevan tutkimustoiminnan ja tutkimukseen perustuvan käytännön kehittämistyön." (Satka, Karvinen -Niinikoski & Nylund 2005, 11-12 , Toikkon & Rantasen 2009, 32, mukaan.)

Tässä kehittämispohjaisessa opinnäytetyössä on pohjimmiltaan kyse sosiaalialan sosionomien tulevaisuuden asiantuntija-ammatin kehittämisestä A-klinikkasäätiön käytännön tutkimuksen pohjalta. Kehittämistyön pääpaino on luovissa menetelmissä ja niiden käytön testaamisesta oppimistilanteessa. Toikka & Rantanen (2009, 32) mukailen, opinnäytetyössämme kyse on tutkimusten osoittaman ja käytännöstä nousseen tutkimustiedon kehittäminen sosiaalialan työkaluksi, joka tukeutuu sosiaalipedagogiseen teoriamuodostukseen. Pyrkimyksenä on vastata sosionomiopiskelijoina työelämässä ilmenneisiin haasteisiin. Sekä mahdollisuuksien mukaan myös tuoda esiin ja pohdittavaksi tässä opinnäytetyössämme tekemäämme tiedon keruu ja analysoinnin pohjalta ilmenneitä omia havaintoja.

Kehittämispohjaisen opinnäytetyön runko on hyvin samankaltainen toiminnallisen opinnäytetyön kanssa. Siksi huomioimme tutkimusanalyysiä tehdessämme myös niitä näkökulmia, joita toiminnallisella opinnäytetyön ohjeistuksella on meille antaa. ”Toiminnallisessa opinnäytetyössä pyritään turvaamaan saadun tiedon laatu käyttämällä valmiita tutkimuskäytäntöjä perustasolla” (Vilka & Airaksinen 2003,57). Toiminnalliselle opinnäytetyölle on myös tyypillistä, että tutkimuskäytäntöjä käytetään väljemmässä merkityksessä. Ne ovat enemmänkin selvitteleviä, kuin tutkimuksellisissa opinnäytetöissä, vaikka toki keinot ovat samanlaisia, jolla pyritään tiedon laadun turvaamiseen. Aineiston kerääminen sekä kvalitatiivisesta, että kvantitatiivisesta näkökulmasta voidaan toteuttaa eri keinoin, kuten sähköpostitse, puhelimitse tai sitten paikanpäällä esim. kyselylomakkeella. Aineiston analyysi laadullisessa tutkimusmenetelmässä voidaan toteuttaa teemoittelemalla tai tyypittelyllä. Tilannekohtaisesti voidaan myös hyödyntää kumpaakin. Määrällisessä tutkimusmenetelmässä analyysi voidaan esittää ns. perustason tunnusluvuilla, jotka voidaan esittää esimerkiksi Word-kaavioina tai tilastoina. (Vilka & Airaksinen 2003, 57-58.) Vaikka tämä meidän opinnäytetyö mahdollistaisikin melko väljän tulkinnan, niin päädyimme käyttämään kvalitatiivisen ja kvantitatiivisen tutkimusmenetelmien lisäksi vielä oppitunnin aikaista havainnointia.

6.3.1 Kvantitatiivinen menetelmä

Kvantitatiivinen aineiston analyysi: Tuomi & Sarajärvi (2011, 122) toteavat, että tietyissä aineistoissa saadaan merkittävä hyöty, kun kvalitatiivisen aineiston ohella käytetään myös kvantitatiivista aineistoa. Tässä opinnäytetyössämme näemme tämän monivalintakysymysten avulla saadun tiedon olevan hyödyksi tulosten vertailevuuden kannalta. Tarkoituksemme on siis verrata kvantitatiivisella mittauksella saatuja lukuarvoja kvalitatiivisiin vastauksiin ja niiden yhtäpitävyyttä. Kvantitatiiviset kysymykset sijoitimme asteikkoihin eli skaaloihin perustuva kysymystyyppi, väittämä. Mitataan Likertin asteikolla. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009,200.) Tulokset esitetään Word-tiedoston kaavioiden avulla lukumääräisesti.

6.3.2 Kvalitatiivinen menetelmä

Kvalitatiivisen aineiston analyysitapa: teoriaohjaava aineistoanalyysi muodostui jo kyselylomakkeen kysymysten yhteydessä, jossa testasimme kysymysten asetteluamme sosiaalipedagogiikassa esiintyvän pedagogisen toiminnan avulla. Sosiaalipedagogiseen viitekehykseen kuuluu inhimillisen kasvun tukeminen, joka muokkaa yksilön identiteettiä. Tällä pyritään edistämään yksilön integroitumistaan yhteiskuntaan. Yksilön inhimillisen kasvun tukemiseen liittyy olennaisesti pedagoginen toiminta, joka tähtää yksilön eri elämäntilanteissa esiintyvien ongelmien esiintuomiseen. Ongelmien tiedottamiseen ja sen myötä toiminnan muuttumiseen. Tämän avulla katsotaan edistettävän yksilöiden yhteiskunnallista integroitumista ja siten syrjäytymisen ehkäisemistä. (Itä-Suomen yliopisto n.d.) Tämä käsitys pitää sisällään yksilön muutoksen, jonka me hyödynnämme tässä opinnäytetyössämme koko oppimateriaalin tuottamisessa toiminnan pohjaksi. Ajatuksenamme, että opiskelijat vievät uuden tiedon kautta tulleet, toivomme asennemuutokset työelämään näkyväksi toiminnaksi. Tämä on pedagogisen toiminnan edellytys.

Teoriaohjaava aineistonanalyysi, pedagoginen toiminta: ongelman esiintuominen edellyttää kriittisyyttä vallitsevaa käytäntöä kohtaan. Kriittisyyden esiintuonti edellyttää sen käsitteellistämistä ymmärrettävään muotoon sosiaalipedagogiikan innostamisen avulla. Pedagogisena lopputuloksena nähdään asenteiden muuttuminen, joka puolestaan muuttaa osallistujien toimintaa. Tämä analyysitapa noudattelee Tuomi ja Sarajärvi (2011, 115-118) esittelemää teoriaohjaavaa analyysitapaa, jossa teoreettiset käsitteet tulevat suoraan ilmiöstä ja siihen sitoutetusta teoriasta, jo tiedettyinä.

Taulukko 1. Teoriaohjaavan aineiston analyysi suunnitelma

TEORIAOHJAAVAN AINEISTON ANALYYSI					
SOSIAALIPEDAGOGIIKKA: PEDAGOGINEN TOIMINTA-Yksilön inhimillisen kasvun tukeminen					
Yläluokka	Alkuperäisilmaus	Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Yläluokka	Yhdistävä
Kriittisyys	xxxxxx	xxxxx	Ongelmien määrittäminen tutkimustiedon avulla.	Päivitetty tietous	Toiminnan muuttaminen
Käsitteet	xxxxxxx	xxxxxx	Ilmiön ymmärtäminen käsitteiden avulla Aikaisempaan tietoon sitoutta-	Käsitteiden selkeys	

			minen		
Luovuus, innostami- nen			Luovien oppima- terialien käyt- täminen Ryhmätaitojen edistäminen	Luovat me- netelmät	
Asenteet			Vaikuttavuuden lisääntyminen Mielipi- teen/kuvan muuttuminen ilmiöstä	Vaikutta- vuus	

6.3.3 Aineiston hankinta havainnoimalla

Havainnoinnin todetaan olevan laadullisessa tutkimuksessa yleinen tiedonkeruumenetelmä. Havainnoinnin yhdistäminen toisen tutkimusmenetelmän kanssa todetaan olevan joskus ääretömän hedelmällistä ja tuottavan uutta näkökulmaa. Havainnoinnin avulla asioita voi nähdä oikeissa yhteyksissä. Havainnoinnilla voidaan siten monipuolistaa tutkittavan ilmiön olemusta. (Grönfors 2001, Tuomen & Sarajärven 2011, 81 mukaan.) Meidän tapauksessa tarkoituksena on seurata ryhmätyötilanteissa oppilaiden käymää vuorovaikutuksen sujuvuutta. Oppilaiden asennoitumista itse tehtävään eli millä mentaliteetilla oppilaat ryhtyvät toteuttamaan tehtävää ja kuinka oppilasryhmien välinen vuorovaikutus käynnistyy ja sujuu. Tuomi & Sarajärvi (2011, 82) toteavatkin, että ”sosiaaliset vuorovaikutustilanteet muodostuvat tärkeäksi osaksi tiedonhankintaa.”

6.3.4 Kyselylomake vaikuttavuuden mittarina

Tavoitteenamme on muutoksen aikaansaaminen opiskelijoiden tiedoissa ja sitä kautta asenteissa eli tietynlaisen vaikuttavuuden mittaaminen. Vaikutuksen mittaaminen sinänsä ei ole yksiselitteistä. Toikko ja Rantanen (2009, 149) ovat kommentoineet, että ”sosiaalityön tavoiteltavista vaikutuksista ei välttämättä vallitse yhteiskunnallista yhteisymmärrystä.” Siten vaikuttamisen mittaaminen kyseenalaistetaan. Siksi kysymysten asettelussa on kiinnitettävä erityistä huomiota validiteettiin tutkimusmenetelmän näkökulmasta, millaista tietoa halutaan, jotta välttyttäisiin ns. nollatutkimukselta.

Aineiston hankinnan, kyselylomakkeen suunnittelussa on olennaista tarkistaa (Hiltusen 2009, 5) esittämät näkökulmat mittarin validiutta pohdittaessa: Onko mittari validi? Mittaako se sitä

mitä sen tuleekin mitata? Onko mittari itsessään validiksi määritelty? Pohjautuuko mittarin validius muista vastaavista mittareista saatuihin empiirisiin kokemuksiin? Onko kyselylomake validi? Muistettava on myös Hiltusen toteamus, että validiteetti on aina myös suhteellinen. (Hiltunen 2009, 5.)

Onko mittari validi? Mittaako se sitä mitä sen tuleekin mitata? (Hiltunen 2009, 5.)

Meidän tavoitteenamme on tuottaa nykytutkimuksien pohjalta oppimateriaalia, joiden avulla pystyisimme vaikuttamaan sosionomi opiskelijoiden nykytietoon liittyen aikuisten alkoholin käytön haitoista lapsiin ja nuoriin. Mitata opiskelijoissa tapahtunutta tiedon muutosta. Olenaista on siis etsiä vastausta, mihin muutosta haetaan. Vastaako muutos kohderyhmän tarpeita? Mihin muutosta kohdennetaan? Ja miettiä sitä ilmiötä, johon muutostarve kohdentuu.

Vastaus: Muutos aikaisempaan, jota sosiaali- ja terveysalan oppilaitosten opettajat ovat esittäneet A-klinikkasäätiön tekemässä kyselykartoituksessa. Kartoitus toi esiin, mitkä aiheet oppilaitosten opettajat näkisivät kaikista tärkeimpinä opetusaiheina liittyen aikuisten alkoholin käytön vaikutuksista ja ongelmista kärsivien lasten ja nuorten kohdalla. Tutkimus osoitti seuraavat aihealueet: lasten ja nuorten kokemat haitat sekä niistä selviytyminen, kodin ongelmista kärsivien lasten ja nuorten kohtaaminen sekä asian puheeksiottaminen lasten, nuorten ja aikuisten kanssa. Sen lisäksi pyrimme huomioimaan myös A-klinikkasäätiön kyselyjen tuloksia, jotka tehtiin ammattilaiskyselyssä 2010. Merkittävä asia oli, että 64 % ammattilaisista oli sitä mieltä, että heillä ei ole tarpeeksi tietoa vanhempien päihteiden käytön haittavaikutuksista lapsiin ja siitä, miten lapsia tulisi auttaa. Vain 17 % vastaajista koki, että heillä on asiaa tarpeeksi tietoa. Vastaajista 53 % kaipasi asiantuntijoiden apua ja tukea ja 37 % toivoisi materiaalia siitä, mitä oireita lapset saavat ja miten vanhempien alkoholinkäyttö vaikuttaa lapseen. Ammattilaiset kaipasivat käytännöllistä materiaalia ja toimintaohjeita. (A-klinikkasäätiö, Lasinen lapsuus ammattilaiskysely 2010.)

Onko mittari itsessään validiksi määritelty? Pohjautuuko mittarin validius muista vastaavista mittareista saatuihin empiirisiin kokemuksiin? (Hiltunen 2009, 5.)

Hiltunen (2009, 3) tähdentää, että ”teoreettisten käsitteiden validiteetti on viimekädessä arviointikysymys”, josta tutkijayhteisö on pitkällisten keskustelujen pohjalta sopinut, että tietty käsite on validiteetti. Mutta ilmeistä on, että meidän toiminnallisessa opinnäytetyösämme käyttämämme tutkimusaineisto pohjautuu aiemmin julkaistuihin tutkimustuloksiin. Siinä suhteessa katsomme kysymystemme asettuvan sekundaariaineiston tuottamaan empiirisiin kokemuksiin.

Onko kyselylomake validi? (Hiltunen 2009, 5). Kyselylomakkeen validiuden takaamiseksi käytämme sosiaali- ja terveysalan opettajille, ammattilaisille ja nuorille itselleen suunnattuja

tutkimuksia apuna kysymysten laadinnassa, kontekstivaliditeetti. Lisäksi (AMK-) oppilaille, testiryhmälle suoraan suunnattuja kysymyksiä, joiden avulla aiheen tarpeellisuutta ja muutosta pyritään kartoittamaan.

Kvalitatiivisten kysymysten asettelua testattiin vielä teoriaohjaavan aineistoanalyysin avulla, joka antoikin viitteitä, että ilmiön ymmärtämisen ja sen kautta oppimateriaalin selkeys ja ymmärrettävyys kysymys tuli lisätä nimenomaan kvalitatiivisten kysymysten puolelle, jotta teoriaohjaava aineistonanalyysi pystyttäisiin toteuttamaan. Teoriaohjaava aineistoanalyysi niveltyy sosiaalipedagogiikassa esiintyvistä pedagogisen toiminnan lähtökohdista.

Kysymykset: Oppitunnin jälkeen kysymykset:

Kvantitatiiviset, strukturoidut kysymykset, Word- kaaviotyökalut

1. Oliko aihe tuttu sinulle entuudestaan?
2. Koetko, että aihe on tärkeä alallamme?
3. Saitko lisää tietoa aiheista?
  - Alkoholikulttuurin muutos?
  - Kotona tapahtuva satunnaisen alkoholin vaikutukset lapsiin ja nuoriin?
  - Lasten ja nuorten kokemat psykososiaaliset haitat?
  - Suojaavat tekijät?
  - Kodin ongelmista kärsivien lasten ja nuorten kohtaaminen?
  - Asian puheeksi ottaminen lasten, nuorten ja aikuisten kanssa?
4. Olivatko oppitunnin materiaalit mielestäsi selkeitä?
5. Olivatko oppitunnin materiaalit mielestäsi mielenkiintoisia?

Kvalitatiiviset kysymykset:

6. Muuttuiko tietosi aihepiiristä, miten?
7. Vaikuttaako oppitunnilla saatu tieto (tulevaisuuden) toimintaasi työkentällä, miten?
8. Antoiko oppimateriaali selkeän kuvan lasten ja nuorten tilanteesta, perustelee?
9. Kiinnostuitko aiheesta enemmän, miksi?
10. Muuttuiko mielipiteesi aiheen tärkeydestä tunnin aikana, miten?
11. Mitä mieltä olit oppimateriaaliin liittyvistä luovista menetelmistä?
  - digitarina
  - power point
  - ryhmätyö
12. Haluaisitko kertoa vielä jotain?

7 Hankkeen keskeiset tulokset

Opetustapahtuma pidettiin Sosiaaliset ongelmat ja marginaalisaatioryhmän toisella vuosikursilla oleville 14 oppilaalle. Näistä kaikki vastasivat tekemäämme kyselylomakkeeseen oppimistilaisuuden jälkeen. Vastauksia käymme läpi -sosiaalipedagogiikan pedagogisen toiminnan ja on mukaan- käsitellen samassa yhteydessä niin kvantitatiiviset, mittaamista käsittelevät kuin myös kvalitatiivisen analyysituloksen. Havainnoinnin osalta olimme valmistautuneet auttamaan ryhmätyön sujumisessa, mikäli siihen olisi ollut tarvetta. Se osoittautui oppilaiden erinomaisten ryhmätyötaitojen puitteissa melkein pä turhaksi, koska oppilaat olivat erittäin motivoituneita ja vuorovaikutustaitoisia kukin omassa ryhmässään.

Kriittisyys:

Muuttuiko tietosi aihepiiristä? Kysymyssarja, saitko lisätietoa aiheista: alkoholikulttuurin muutos, kotona tapahtuva satunnaisen alkoholin vaikutukset lapsiin ja nuoriin, lasten ja nuorten kokemat psykososiaaliset haitat, lasten ja nuorten suojaavat tekijät, kodin ongelmista kärsivien lasten ja nuorten kohtaaminen ja asian puheeksiottaminen lasten, nuorten ja aikuisten kanssa kysymykset analysoitiin seuraavasti.

Kvantitatiiviset mittaustulosten esitystaulukot jakautuivat kysymyskaavakkeen ensimmäisen kysymyksen mukaan kahteen esitys/taulukon osaan.

1. Oliko aihe tuttu sinulle entuudestaan?

- kyllä
- joltain osin
- ei ollenkaan

Vastaajista 6 henkilöä oli vastannut joltain osin ja 8 henkilöä oli vastannut aiheen olevan tuttu, eli kyllä. Yksikään vastaajista ei ruksannut kohtaa, ei ollenkaan.

Käytimme tässä vastausten mukaista jakoa, joltain osin ja kyllä hyödyksi. Teimme kumpienkin vastaajaryhmien vastauksista taulukon. Taulukoita vertaamalla käy esiin, että oppimateriaali on enemmänkin hyödyksi vasta opintojensa alkuvaiheessa oleville sosionomiopiskelijoille, kuin pidemmälle edenneille oppilaille. Tosin myös tässä on yksilöllisiä eroja sen suhteen, kuinka kiinnostunut on aiheesta ollut jo aiemmin. Onko henkilö esimerkiksi työskennellyt aihealueen piirissä, jolloin tietoa on jo pitkälti tuttua.

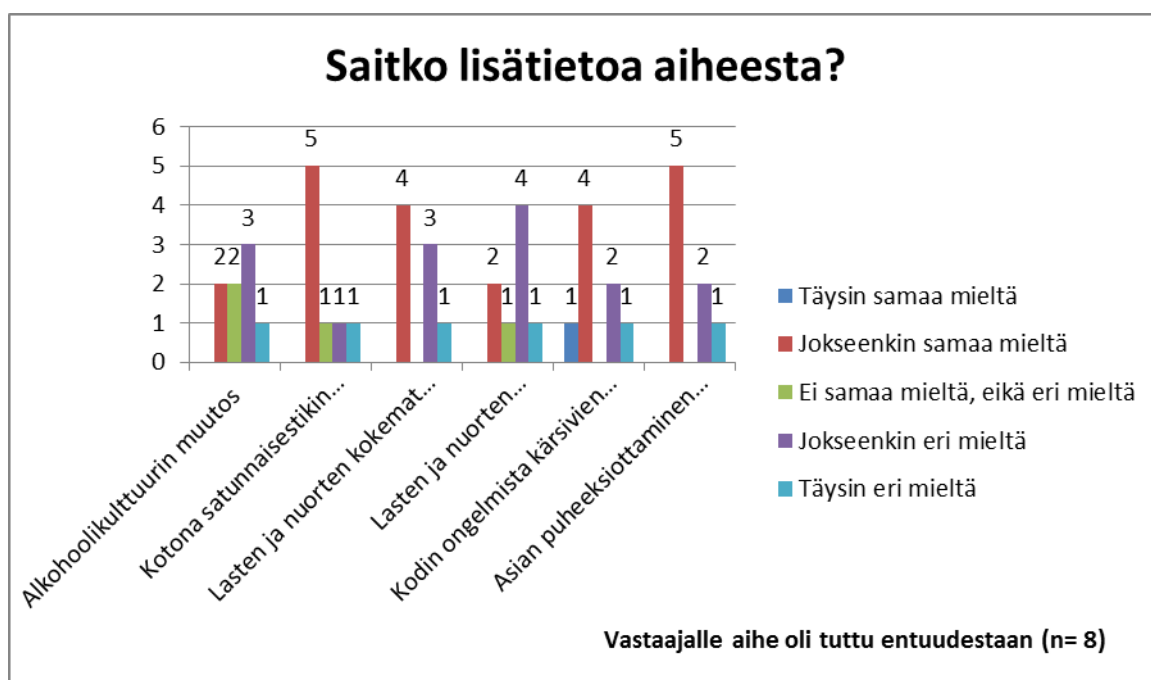
Kvantitatiivisen, määrällisen, kuin myös kvalitatiivisen aineiston analyysistä välittyi vastaajien viesti juuri ”tuttuuden ja yleisyyden taholta, kuten seuraavat ilmaisut osoittaa. ”*Alkoholi on aika tuttu aihe, siitä on puhuttu paljon*”. ”*Aika samanlaista tietoa oli jo ennestään, ehkä tieto siitä, mitä alkoholi perheessä vaikuttaa lasten kehittymiseen/ käyttäytymiseen syveni.*” ”*Ei muuttunut, mutta aiemmat tietoni sai vahvistusta.*” ”*Ei juurikaan, toi vähän lisää syvyyttä.* Vastaajat, joille aihe oli vähemmän tuttu kommentoivat myös aiheen ”tuttuutta”, mutta olivat kuitenkin hyötyneet joistain osa-alueista. ”*Aika samanlaista tietoa oli jo ennestään,*

ehkä tieto siitä, mitä alkoholi perheessä vaikuttaa lasten kehittymiseen/käyttäytymiseen syveni." "Lähinnä kiinnitän huomiota jatkossa tiettyihin esityksessä esille tulleisiin aiheisiin enemmän, kuin aiemmin." "Oli yllättävää kuulla, että pienelläkin alkoholinkäytöllä voi olla merkitystä lapselle."

Kuvio 1. Saitko lisätietoa aihealueista? Vastaajalle aihe oli tuttu joltain osin

Kuvio 2. Saitko lisätietoa aihealueista? Vastaajalle aihe oli tuttu

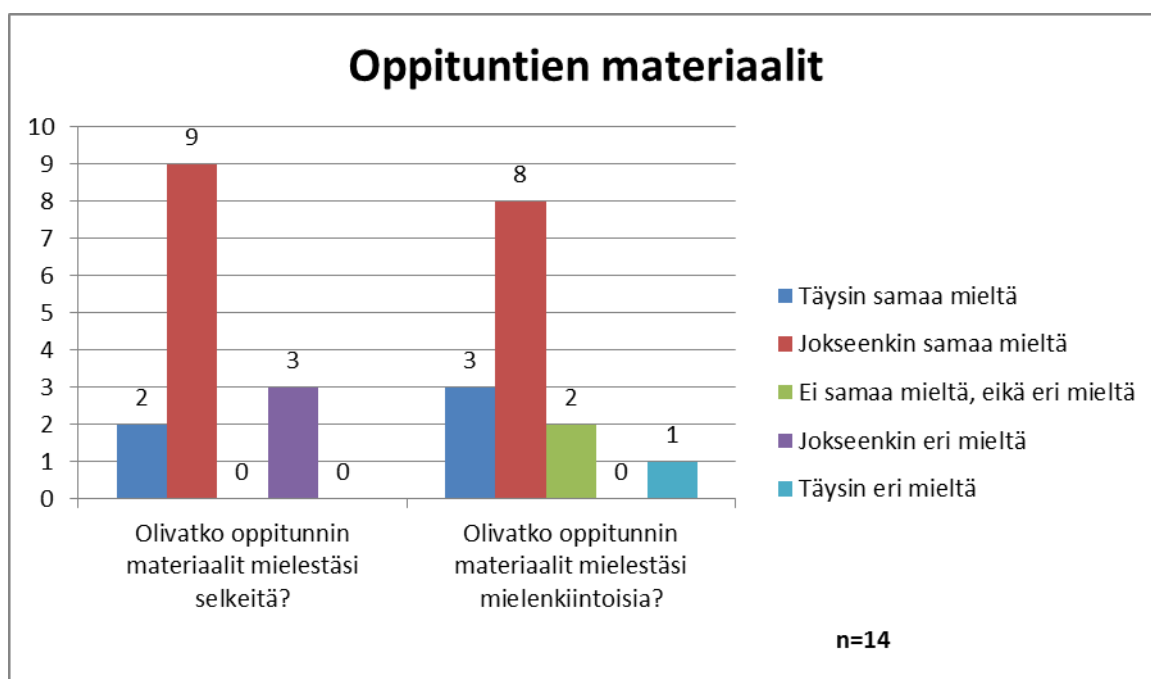

Käsitteet:

Kvalitatiivisella puolella kysyttiin lasten ja nuorten tilanteesta, kuten antoiko oppimateriaali selkeän kuvan lasten ja nuorten tilanteesta? Vastajat pääsääntöisesti olivat jokseenkin samaa mieltä, mutta myös kritiikkiä tuli, kuten vastauksissa ilmeni. ”Perusselkeän, ehkä hieman laajempikin voisi olla ja syvempi, joltakin osin, mutta olisin kaivannut ehkä vielä kattavampaa tietoa esimerkiksi siitä miten lapset ja nuoret oireilee” ja ”moni esitys jäi esityksen perusteella toteamuksen tasolle.” Vastajat, joille aihe oli tuttua vastasivat esimerkiksi, ”joo, oli ihan monipuolisesti käsitelty. Enempi vois tuoda esiin caseja ja lasten ja nuorten omia kokemuksia.” ”Osittain antoi. Ehkä olisi voinut enemmän keskittyä juuri siihen, että pienikin alkoholin käyttö kotona voi vaikuttaa lapseen, ei siis pelkkä ongelmakäyttö.” ”Ihan ok.” ”Perusselkeän, ehkä hieman laajempikin voisi olla ja syvempi.”

Kvantitatiivisen puolella kysyttiin: olivatko oppitunnin materiaalit mielestäsi selkeitä ja mielenkiintoisia? Näillä kysymyksillä saatiin tietoa sekä oppituntien materiaalien käsitteiden selkeydestä ja ulkonäkötekijöistä, että toisaalta luovien menetelmien kiinnostavuudesta.

Kuvio 3. Oppitapahtumassa käytettyjen materiaalien selkeys ja mielenkiintoisuus

Luovuus/ innostaminen:

Kyselylomakkeen kysymyksillä haluttiin muun muassa selvittää sosionomiopiskelijoiden mieltä pidettä luovien menetelmien käyttämisestä oppimateriaalin toteutuksessa ja pystyttäisiinkö luovilla keinoilla lisäämään oppilaiden tietoutta. Oppilaiden mielipiteitä kysyttiin niin kvalitatiivisten, kuin myös kvantitatiivisten kysymysten avulla. Kvantitatiiviselle alueelle sijoittuneet

kysymykset olivat mitä mieltä olit oppimateriaaliin liittyvistä luovista menetelmistä, kuten digitarina, Power Point-esitys ja ryhmätyö.

Digitarinasta pidettiin yleisesti hyvänä ns. *”tietoiskuna” ja ”tunnin alustajana” sekä ”ytimestä kääntäjä ja vaikuttavana”*, että myös *”sopivan pitkänä.”* Myös joitain arvioita oli *”sen olleen suppea”, ”liian lyhyt”* ja myös *”provosoivampaa versiota” oli yhdessä vastauksessa toivottu*, mutta muuten kokonaisuudesta pidettiin.

Power Point-esitys sai paljon kommentteja sen suppean tietoaineksen puitteissa. Vastaajat näkivät aihealueiden olevan hyvinkin tuttuja ja jo aiemmin tiedettyjä. Vastaajat toivoivat asian tiimoilta syvällisempää tietoutta. Mukana oli myös vastauksia, jotka totesivat asiaa olleen liikaakin ja toisaalta lisätuntia kaivattiin. Kommentteja tuli myös kuten, hyvä, selkeä, hyvin tiivistetty ja myös runo oli yhdessä vastauksessa huomioitu hyväksi.

Ryhmätyön vuorovaikutuksen havainnointi ja tulokset: ryhmät jaettiin laskemalla neljään. Kukin ryhmä hakeutui mieleiselleen paikalle ja jokaisessa ryhmässä lähti vuorovaikutus sujumaan erittäin hyvin ja luontevasti. Ryhmäytymisessä ei havaittu mitään ongelmaa. Tämän osoittivat myös tulokset, joissa ryhmätyö sai paljon positiivista palautetta ja sen toimintavasta pidettiin. Sitä pidettiin ns. *”hyvänä juttuna”, ”toteutukseltaan kivana”, ”hyvänä ja toimivana” ja ”ihan jees”*, jossa *”sai itse pohtia ja myös esittää tuotoksen.”* Yhdessä vastauksessa huomioitiin, että ryhmätehtävä *”sai aikaan ajatuksia työelämän näkökulmasta katsottuna.”* Ryhmätehtävän tarkoitus oli kahtalainen. Ensimmäiseksi oppilaat joutuvat etsimään yhdessä vastauksia asian puheeksiottamiseen ja palvelujärjestelmän kehittämiseen nuorten toiveiden pohjalta. Toiseksi ns. uuden tiedon tuottaminen ja yhteisesti tuotetun tiedon jakaminen.

Taulukko 2. Oppilaiden ryhmätyön tuloksia

	Kysymykset	Ryhmien tuotos
Ryhmä 1.	Miten matalan kynnyksen paikkoja luotaisiin ja minne? Miten nuorille matalan kynnyksen paikoista tiedotettaisiin?	<ul style="list-style-type: none"> Nuokkarien, kirkkojen, huoltoasemien, ostoskeskusten yhteydessä. Nuorisotila, paremmat aukioloajat, sopiva henkilökunta. Tiedotus kouluilla tai sos.media (facebook) 3. sektori, vapaaehtoistoiminta
Ryhmä 2.	Miten nuorille suunnattu palvelujärjestelmä voitaisiin toteuttaa, jossa nuorten mainitsema asian puheeksiottaminen voitaisiin toteuttaa luontevasti ja missä yhteydessä tällainen palvelu toimisi?	<ul style="list-style-type: none"> Nuorisokahvila, Vepa, matalan kynnyksen paikka, anonymisti, iltapäivisin. Rento paikka, eri alojen asiantuntijoita, juttelua, apua, ohjata eteenpäin

		puhelinneuvonta
Ryhmä 3.	Miten nuorten yhteistä keskustelua voitaisiin tukea ja missä?	<ul style="list-style-type: none"> • Vertaistukitoiminta, nettichat, koajan joku valvomassa chattia, anonymisti, vertaistuki ammattilainen ohjaa keskustelua, avoin nettiyhteisö
Ryhmä 4.	Miten alkoholin puheeksiottaminen voitaisiin toteuttaa vanhempien kesken ja missä? Asian puheeksiottaminen lasten, nuorten ja aikuisten kanssa? Miten ja missä?	<ul style="list-style-type: none"> • Lapset: ikä ja kehitystaho huomioiden, luovat menetelmät, kouluissa valistusta – mikä normaalia alkoholin käyttöä Nuoret: sama kuin edellinen, mutta suorasti ja ikätason näköisesti, huumori mukaan keskusteluun Aikuinen: rehellinen puheeksiottaminen, kunnioitus, palveluohjaus, mistä voi hakea esim. apua kun haluaa itse hakeutua hoitoon, seuranta

Asenteet/vaikutavuus:

Näitä selvitettiin kysymysten avulla: muuttuiko mielipiteesi tunnin aikana? Kiinnostuitko aiheesta enemmän? Vaikuttaako oppitunnilta saatu tieto toimintaasi työkentällä? Näidenkin kysymysten kohdalla törmättiin selvään ”tuttuus-käsitteeseen” ja siihen, että aihe on kyllä oppilaiden mielestä kiinnostava ollut jo aiemminkin. Tästä esimerkkinä seuraava vastaus. ”Ehkä niin et ottaa sit herkemmin puheeks mut ei muuten tää’ oli jo sillä lailla tuttua.” Silti myönteistä oli, että aika monessa vastauksessa ”tuttu” sanasta huolimatta koettu, että oppimateriaalin kautta pystyttiin antamaan lisää ajattelemisen aihetta. Ehkä virittämään myös kiinnostusta lisääkin. ”Mahdollisesti. Osaan ehkä katsoa asioita avarammin silmin ja tunnistaa mahd. ongelmat.” ”Lasten ja nuorten tuntemusten sisäistäminen muuttaa omaa suhtautumistapaa ja lähestymistä.” ”Lisäsi edelleen kiinnostusta ja halua työskennellä näiden asioiden kanssa.” ”Tottakai, mutta ei ainoastaa tällä oppitunnilla saadun tiedon vuoksi, vaan koska tieto on tullut jo aiemmin opintojen myötä sekä ollut myös esillä yhteiskunnallisesti. Mutta kyllähän tämänkin oppitunti laittoi taas ajattelemaan asiaa enemmän.” ”Vaikea sanoa, tuskinpa kauheasti.” ”Herätti ajattelemaan asian tärkeyttä, esim. jo seuraavassa harjoittelussa.”

”Tarkkailen enemmän nuorten asiakkaiden käytöstä ja pyrin huomaamaan jos nuori oireilee perheen alkoholin käytön takia.”

”Aloin ajattelemaan, miten alkoholi-ongelman voisi ottaa puheeksi lapsen tai nuoren kanssa”

”Ehkä, yrittää myös huomioida ”ei niin selkeät” havainnot/muutokset alkoholinkäytöstä.”

8 Johtopäätösten johdattelemaa pohdintaa

8.1 Oppimateriaalin käyttökelpoisuuden arviointia

Mielestämme oppitunti sujui suunnitelmiamme mukaisesti. Osallistujia oli riittävästi ja he olivat aktiivisesti mukana oppitunnilla. Tunti sujui jouhevasti ja suunniteltu oppimateriaalin järjestys osoittautui toimivaksi kokonaisuutena.

Kietoutimme oppimateriaalin valmistamisen silmällä pitäen Mäkisalón (2003, 83) uuden tiedon omaksumiseen vaikuttavat tekijät. *”Uuden asian hyöty nykykäytäntöön verrattuna, muutoksen yhteensopivuus nykyisten arvojen, kokemusten ja tarpeiden kanssa”* Oppilaiden vastauksista välittyi, että yleiset mielipiteet ja näkemykset alkoholin tuottamista ongelmista meidän yhteiskunnassa ovat vahvasti esillä julkisessa keskustelussa ja ne luokiteltiin ns. arkipäiväisiksi. Monet kokivat, että aihe on ”liian” tuttu. Mielestämme ”tuttuus” saattoi jopa jossain määrin haitata asennoitumista aiheeseen ja uuden tiedon omaksumiseen. Vastausten pohjalta voidaan todeta, että onnistuimme tuomaan tärkeimmät pääasiat esille oppitunnin aikana, vaikka aihealue koettiin tutuksi.

Tarkoituksenamme oli kohdistaa oppitunti uusille, aloittaneille sosiaalialan opiskelijoille, joilla ei ole vielä laajempaa pohjatietoutta koko aiheesta. Pidimme oppitunnin 2. vuoden sosiaalialan opiskelijoille, joille aihe oli jo varsin tuttu. Oppilaat kokivat oppimateriaalin perusmateriaaliksi. Näiden oppilaiden kohdalla tuloksista selvisi, että syvällisempi tietoa olisi ollut oppilaille tarpeellisempaa.

Mielestämme tämä luovin menetelmin tekemämme oppimateriaalikonaisuus on käyttökelpoinen paketti, jota on helppo uuden käyttäjän tutustua ja käyttää. Materiaalia on helppo muokata oman opetustavan mukaisesti. Tosin, opettajan tulee itse olla myös aktiivinen tunnin aikana, sillä tunti sisältää keskusteluun johdattelevia, luovia menetelmiä esim. Dorothy Law Nolten runon.

8.2 Sosiaalipedagogiset kehitysnäkemykset

Havainnointi oli alun alkaen tarkoitettu keskittää vain pelkästään ryhmätyön vuorovaikutuksen havainnointiin, mutta toki sitä tuli suoritettua koko oppitapahtuman ajan. Tämä osoittautuikin pohtimisen arvoiseksi asiaksi.

Oppitunnin aikana käydessämme läpi lasten ja nuorten kasvua tukevat ja suojaavat tekijät, joita (Velleman & Orford 1999 & Velleman & Templeton 2007, Takalan & Ilvan 2012 mukaan) esittävät. Kysymyksenä oli, millä alueella ja miten sosionomi voisi toimia, edistääkseen näi-

den suojaavien tekijöiden lisääntymisen lasten ja nuorten elämässä? Niin törmäsimme pohtimisen arvoiseen asiaan. Näihin kysymyksiin oli oppilaiden haasteellista löytää vastauksia.

- Ajan ja huomion saaminen ainakin toiselta vanhemmalta tai muulta aikuiselta.
- Tasapainoisuus vanhemman osoittaman huolenpidon ja kontrollin välillä
- Vanhempien keskinäisen suhteen eheys
- Vanhempien kiintymyksen osoitukset lapselle
- Perhesuhteet ja yhteiset aktiviteetit
- Lapsen toiminta myös perhe-elämän ulkopuolella (harrastukset, ystävät ym.)
- Perheen ulkopuolinen tuki

(Velleman & Orford 1999 & Velleman & Templeton 2007, Takalan & Ilvan 2012 mukaan)

Sama haasteellisuus kohdattiin osiossa, jossa pohdimme kodin ongelmista kärsivien lasten ja nuorten kohtaamista. Esitettiin tutkimusten mukainen, nuorten oma näkemys nykyhetkellä auttavista asioista. Yhteiseksi pohdittavaksi näiden kohdalla tuli miettiä, missä näistä nuorten esittämässä osa-alueissa sosionomi voisi toimia, auttaessaan lasta tai nuorta ja mitä se edellyttäisi palveluilta?

- Riitely ja tappelu loppuisi kotona
- Pääsisin pois kotoa silloin kun siellä on vaikeaa
- Saisin viettää enemmän aikaa vanhemman kanssa
- Saisin harrastaa enemmän yhdessä vanhempieni kanssa
- Se, että saisi päihteitä käyttävälle läheiselle hoitoa
- Saisi nukkua rauhassa
- Saisin puhua jonkun perheen ulkopuolisen kanssa
- Saisin ruokaa/ vaatteita
- Joku hoitaisi sisaruksia

(Takala & Ilva 2012, 181)

Näiden yllä olevien A-klinikasäätiön tutkimustietoihin pohjautuvien nuorten vastausten taustalla voidaan katsoa olevan usein hyvin perhekeskeiset tekijät. Vanhempien kanssa ns. normaalia vuorovaikutusta toivovat toiveet eli toimiva kotiympäristö. Ne osa-alueet, jotka nuoret olivat sijoittaneet kotipiiriin, kuten riitely ja tappelu loppuisivat kotona, saisin viettää enemmän aikaa vanhemman kanssa, vanhempien kiintymyksen osoitukset lapselle, vanhempien keskinäisen suhteen eheys jne. osoittautuivat haasteellisiksi osa-alueiksi, jopa keskustelujen tasolla. Nämä aihealueet ovat siten meille tuleville sosionomeille aivan yhtä haasteellisia edelleenkin, kuin A-klinikasäätiö, Lasinen lapsuus ammattikysely (2010) antoi ymmärtää. Vaikka alkoholihaitat ja siihen liittyvä aihepiiri koettiin tutuksi, niin perheen vuorovaikutuksen myönteiseen tukemiseen ei oikein löydetty keskustelun tasolla mitään keinoja.

Oppitunnin aikana keskustelua herätti siten vain ne aihealueet, jotka sijoittuivat vanhemmuuden vuorovaikutuksen ulkopuolelle, kuten lapsen toiminta perhe-elämän ulkopuolella (harrastukset, ystävät ym.) perheen ulkopuolinen tuki ja saisin puhua jonkun perheen ulkopuolisen kanssa. Johdattelua keskustelua käytiin myös perheen ulkopuolisen vanhemman mahdollisuudesta osoittaa tukea, tuomitsevuuden sijaan, sellaiselle nuorelle, joka on oman lapsen kaveri ja tulee päihdekäyttäjä perheestä. Näiden keskustelujen pohjalta kuitenkin heräsi iso kysymys lasten ja nuorten harrastusmahdollisuuksien voimaannuttavasta vaikutuksesta. Eteenkin haasteellisissa kotioiloissa asuvan lapsen ja nuoren näkökulmasta ja verrattuna asiaa julkiseen keskusteluun harrastusten kalleudesta. Siten nuortenkin näkemys, että saisi harrastaa yhdessä vanhempien kanssa, antoi aihetta miettiä. Onko meillä riittävästi ja ennaltaehkäisy puitteissa mietitty vaihtoehtoja, jossa perheen välistä vuorovaikutusta voitaisiin tukea harrastusten puitteissa? Tästä näkökulmasta katsottuna esimerkiksi isä - lapsi kerho tai jokin muu vastaava toiminta nousee mielestämme todella arvostettavaksi perheen vuorovaikutusta tukevaksi tekijäksi. Pohdittavaksi kysymykseksi voisi siten asettaa. Pitäisikö meidän enenevässä määrin tukea perheen vuorovaikutusta myös vapaa-ajalla? Sekä antaa esimerkiksi kattavaa alueellista tietoiskua siitä, mitä perhe voisi tänään yhdessä harrastaa. Lisäksi tämän harrastamisen tulisi olla melkein pä ilmaista ja kohdistua hyvääoloa tuottaviin toimiin.

Nuoret haluavat yhteistä toimintaa vanhempiensa kanssa. Pohdintoja herätti siis seuraava kysymysasettelu:

- Perheen vapaa-aika/ meidän nykyinen palvelujärjestelmän sijoittuminen pääsääntöisesti vapaa-ajan ulkopuolelle.
- Pitäisikö toimia enemmän kohdentaa koko perheen vuorovaikutuksen lisäämisen näkökulmasta? Sohva/harrastaminen ja niiden seuraukset pitkällä aikajänteellä.
- Kenen ehdoilla toimii esimerkiksi ehkäisevä päihdetyö ja varhainen puuttuminen?

Peilaten perheen vuorovaikutuksen tukemista tässä työssä käyttämääme teoreettiseen viitekehukseen eli sosiaalipedagogiikkaan, niin osallistuminen nähdään siinä arvokkaaksi osaksi yksilön toimintaa. Ja sosiokulttuurisen innostamisen tavoitteena on toiminnan ohjaaminen innostamisen tekniikoilla, joita lueteltiin olevan ”ryhmätyötaidot, sosiaalisen kommunikaation tekniikat, kuten TV, lehdet ja internet, tutkimustekniikat, projektityöskentelyn tekniikat - erityistaidot, kuten teatteri, tanssi musiikki ja kuvataide. Mäkinen, ym. (2011, 108-115.) Siten innostamisen teknikoita löytyy paljon myös näihin soveltuvista liikunnan ym. vapaa-ajan toimintojen saralta, joissa perheen vuorovaikutusta voisi tukea.

Voisiko siten esimerkiksi sosionomi osallistua lasten ja nuorten mainitsemiin perheen vuorovaikutusta tukeviin toimiin juuri sosiaalipedagogisin keinoin, jos lähtökohdaksi asetetaan Ronnbyn (1986, 273) mukainen näkemys. Tätä näkemystä Myllärinen & Tast (2009, 15-16)

luonnehtivat, että sosiaalipedagogiikan näkökulmasta ihmistä innostetaan auttamaan itseään ja muuttamaan tilannetta. Tämä edellyttää innostajan asennoitumista niin että hän kykenee luomaan niitä mahdollisuuksia, joita ongelmien kanssa kamppaileva yksilö tarvitsee. Auttaa häntä näkemään ne mahdollisuudet, joita hänellä on ja sen myötä pyrkiä yhdessä muuttamaan yksilön olosuhteita. Tämä edellyttää Ronnbyn mukaan toimintalinjoja, joiden avulla muutosta saadaan aikaan.

<i>Ankkuroitumisperiaate</i>	<i>Ongelmien ratkaisu, saavutusten ja toiminnan lähtökohta tulee olla vaikeuksissa olevissa ihmisissä.</i>
<i>Kenttäperiaate</i>	<i>Työ tapahtuu ihmisten kanssa ja heidän omassa ympäristössään.</i>
<i>Liikkeellepanoperiaate</i>	<i>Työn lähtökohta on herättää ja kehittää ihmisen piilossa olevia voimavaroja ja mahdollisuuksia</i>
<i>Toimintaperiaate</i>	<i>Ihmisen tulee itse vaikuttaa tilanteeseensa ja muuttaa sitä toimimalla aktiivisesti. Ihmisen on itse osallistuttava muutosprosessiin</i>
<i>Tiedostamisperiaate</i>	<i>Ihmisen tulee toimia muuttuvasti ja käytännön välityksellä. Hänen on tiedostettava todellisuutensa; sosiaaliset, taloudelliset ja poliittiset yhteydet. Hänen on tiedostettava myös omat kykynsä, mahdollisuutensa ja keinonsa muuttaa tuhoavia olosuhteita.</i>
<i>Itsekontrolliperiaate</i>	<i>Kaikki tapahtuu ihmisten ehdoilla. Tavoitellun tuloksen tulee olla sellainen, joka kiinnostaa ihmistä.</i>

(Ronnby 1986,273, Myllärisen & Tastin 2009, 15-16, mukaan)

Nyt, jos sosiaalipedagogista innostamisen kautta lähdettäisiin toteuttamaan esimerkiksi juuri vapaa-aikaan kohdennettuja toimia. Toimia, jotka toteutuisivat lapsiin ja nuoriin kohdistuneen tutkimustiedon pohjalta ja lasten ja nuorten mainitsemista nykyhetkellä auttavista asioista sekä nuorten kasvua tukevista ja suojaavista tekijöistä käsin. Se edellyttäisi sosiaalipedagogisen näkemyksen mukaisesti juuri ilmiön eli tämän lasten ja nuorten näkemyksen voima-

kasta korostamista ja esiin tuomista yleiseen tietouteen. Kuten Myllärinen & Tast (2009,14) ovat huomioineet Fermoson (1994,21) todenneen, että sosiaalipedagogiikka on käytännöllistä, sosiaalista ja non-formaalialia kasvatuksen alueelle liittyvää tiedettä. Sen tavoitteena on tukea yksilön inhimillisiä oikeuksia tuomalla esiin niitä normina olevia käytäntöjä ja osoittamaan ne perustelujen kanssa oikeiksi, joka edistää ymmärryksen syntymistä. Ymmärryksen syntymisen jälkeen on mahdollisuus toiminnan kautta edistää ehkäisemään yksilöiden kärsimystä ja inhimillisten oikeuksien toteutumista.

8.3 Tutkimusaiheen eettisyys

Lasten ja nuorten näkökulman tuominen ja heidän ns. ”huomisen” huomioiminen on erityisen tärkeää eettisestä näkökulmasta. Lasten ja nuorten omanarvontunto katsotaan kohenevan ystävien ja vertaisryhmien avulla. Yhteenkuuluvuus ja osallisuus ovat tärkeä osa nuoren hyvinvointia. Silti joka kymmenes nuori kertoo, ettei hänellä ole yhtään ystävää. Tämä korreloi-tuu myös koulukiusaamisen saralla. Ystävien ohella nuori tarvitsee myös kasvun ja kehityksen-sä myönteiseksi tueksi vanhemmuutta. Esimerkki kaupunkimme Vantaan kouluterveyskyselyn tietojen mukaan nuorista joka viides yläkouluikäinen koki vanhemmuuden puutetta, ammatil-lisen koulutuksen puolella joka neljäs. ”Vanhemmuuden puute heijastuu lasten ja nuorten sosiaaliseen pääomaan kuten sosiaalisiin verkostoihin, osallistumiseen ja luottamukseen.” (Vantaa 2013, 39.)

Yhteiskunnallisella tasolla katsottuna yhden nuoren syrjäytyminen tulee maksamaan yhteis-kunnalle noin 1,4 miljoonaa euroa. Samaisen nuoren kohdennettu matalankynnyksen palvelu maksaa noin 600 euroa. (Vantaa 2013, 39.) On perusteltua viestittää lasten ja nuorten näkö-kulmaa. Miettiä niitä keinoja, palveluita ja tapoja, joilla vähennetään vanhempien päih-teidenkäytön haittavaikutuksia. Keinoja, joilla lasten ja nuorten sekä vanhempien välistä vuorovaikutusta lisätään. Pohdinta ja toiminta ovat tärkeitä lasten ja nuorten hyvinvoinnin kannalta mutta myös kestävä kehityksen näkökulmasta. Eteenkin lastensuojelussa ja työllisyydessä on tuen tarve kasvanut entisestään. Tämä suuntaus näkyy palvelutarpeen, että myös perusterveydenhuollon sekä lasten- ja nuortenpsykiatrian menojen kasvuna. Terveysteen liittyvä käyttäytyminen eriytyy jo varhain lapsuudessa ja nuoruudessa ja tämä näkyy eri väes-töryhmien tasolla. Esimerkiksi Vantaalla nuorista keskimäärin 16 % koki terveydentilansa ole-van keskinkertainen tai huono. Vantaa on myös huomioinut, että 20 % kaupungin asukkaista käyttää 80 % palveluiden voimavaroista. Väestön hyvinvointi- ja terveyserojen on todettu tulevan kalliiksi kaupungille. (Vantaa 2013, 1-39.)

Tutkimuksemme pohjalla olevan aineiston olemme saaneet A-klinikkasäätiön teettämien tut-kimusten pohjalta. Myös opinnäytetyömme kehityshanke on sitoutunut vahvasti A-klinikkasäätiön toiveisiin. Näiden toiveiden (luovien menetelmien) toteutuminen on ollut mei-

dän opinnäytetyön tekijöiden hahmoteltavissa. Aineiston keruun eli kyselylomakkeen toteutuksessa on käytetty sosiaalipedagogista, pedagogisen toiminnan ohjeistamaa ja muotoilemaamme kyselykaavaketta, joka mielestämme oli toimiva. Aineiston analyysissä käytimme kvalitatiivista, teoriaohjaavaa sisällönanalyysiä ja kvantitatiivista tutkimusmenetelmää määrällisissä osuuksissa, kuten Word-kaaviot. Lisäksi havainnoimme oppitunnin aikana. Tutkimusmenetelmiä olemme perustelleet juuri luotettavuuden näkökulmasta. Lisäksi niiden raportoinnissa olemme pyrkineet tutkimuskäytäntöjen vaatimaan tarkkuuteen.

8.4 Opinnäytetyö oppimisen ohjaajana

Nykyisin alkoholipolitiikan keinot painottuvat ehkäisevään päihdetyöhön ja varhaiseen puuttumisen malliin. Toimiviksi työkaluiksi näihin on mainittu Päihdelinkin sivuilla esimerkiksi mini-interventio, motivoiva haastattelu, huolen vyöhykkeistö, joka kohdistuu niin ikään lasten, nuorten ja perheiden kanssa työskentelyyn sekä tie selväksi toimintamalli. Kyse on siis juuri esimerkiksi sosionomin työkentällä tapahtuvista alueista, joihin sosionomit koulutuksen jälkeen voivat suuntautua. Päihdetyö on sosionomien työkenttään olennaisesti linkittyvää toimintaa, johon opinnäytetyömme aihe mielestämme vastaa hyvin. Tämä tekemämme opinnäytetyö pohjautuu aikaisempaan tutkimukseen ja kehittämistyöhön ja myös itse koemme, että aihe käsittelee nykyajassa tärkeitä ilmiöitä. Aikuisten alkoholin ongelmakäyttäytymistä on tutkittu paljon, mutta etenkin satunnaisia alkoholinkäytönhaittoja on tutkittu vähän lasten ja nuorten näkökulmasta. A-klinikkasäätiöltä saamamme tutkimustiedon pohjalta katsomme, että opinnäytetyömme vastaa tutkimukselle asetettuja reliaabelius - kriteereitä eli se perustuu ns. faktatietoihin, joita voidaan pitää myös eettisestä näkökulmasta mielestämme oikeutettuina.

Tämä opinnäytetyö on itse prosessina ollut hyvin opettavainen monestakin syystä. Ensinnäkin aihealue oli itsessään kiinnostava, joskin jossain mielessä on ollut raskasta huomata, miten vähän lasten ja nuorten kokemiin alkoholista aiheutuviin haittoihin on yleisesti kiinnitetty huomiota. Miten helposti niiden tuomat haittavaikutukset jäävät alkoholiongelmien yleisen keskustelun varjoon. Toisaalta on myönteistä, että näihin on alettu kiinnittämään huomiota ja myös lapsille ja nuorille suunnattuja palveluita on kehitetty esimerkiksi juuri A-klinikkasäätiön toimesta. Opettavaista tässä opinnäytetyössä on ollut myös koko opinnäytetyöprosessi. Alussa niin hapuilevainen haltuunotto, on mielestämme muuttunut varmemmaksi ja sitä myötä myös mielestämme kantaottavaksikin. Ratkaisevina tekijöinä ovat toimineet ohjaajat ja työn sisällöllisen teorian ohjaavana tekijänä on lopulta toiminut sosiaalipedagoginen teoria. Tämän teoreettisen viitekehyksen merkitys on aivan käsittämätön voimavara koko tämän opinnäytetyön rakentumisessa, jota opinnäytetyön alkumetreillä ei voitu edes täysin ymmärtää. Lisäksi on mainittava tässä opinnäytetyössä vaikuttavat luovat menetelmät, joiden puitteissa rakentui pitämämme oppimistilaisuus ja sen oppimateriaalit. Vaikka luovien mene-

telmien käyttämistä voisi kuvitella olevan sinänsä haasteellista, niin silti ne toimivat myös omalta osaltaan ohjaavina ja siten merkittävänä tekijöinä koko oppimateriaalin tuottamisen taustalla.

Meidän tavoitteenamme oli muutoksen aikaansaaminen oppilaiden tiedoissa kotona juodun ja satunnaisenkin alkoholinkäytön haittavaikutuksista lapsiin ja nuoriin. Lasten ja nuorten oma näkökulma esiin. Vaikka aihealue tuntuikin monesta oppilaasta tutulta, niin silti rohkaisevaa oli kyselykaavakkeista lukea kommentteja esimerkiksi *”oli yllättävää kuulla, että pienelläkin alkoholin käytöllä voi olla merkitystä lapselle”* tai *”en tienny et aikuiset nykyään vetää useammin kännit lasten nähden kotona”*. Pää tavoite muutoksella on asenteisiin vaikuttaminen. Tässä vaikuttamisessa taustalla on toiminut niin LbD:n viitekehys, että toiminta ja ajattelu rakentavat todellisuuden, mutta vasta sitten kun ne ovat vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa, muutos siis tapahtuu toiminnan kautta (Laurea - ammattikorkeakoulu 2011, 8). Kuin myös sosiaalipedagoginen näkemys, jossa ryhmässä tapahtuvaa oppimista käsitteellistetään sosiaalisuuteen perustuvaksi interventioksi. Interventioksi, jossa yksilön uskomuksissa tapahtuva muutos, oppiminen katsotaan tapahtuvan yhteisessä vuorovaikutuksessa. Kuitenkin yksilön subjektiivisen, sisäisen muutoksen katsotaan tapahtuvan pitkähkön ajan kuluessa ja asteittain. Siten muutoksen aikakäsite on kvantitatiivinen, muutos nähdään tapahtuvan pitkällä aikajänteellä. (Huyn 2001 näkemystä mukaillen Nakari 2003, 145.) Yksilön muutoksessa tärkeää on oivaltaa se, että nykyisyys saa merkitystä menneisyydestä ja tulevaisuus elää nykyisyydessä. Joten kaiken kaikkiaan tässä päivässä saadun tiedon merkittävyys on nähtävissä vasta tulevaisuudessa.

Lähteet

Painetut lähteet

Ang, T. 2006. Digivideo. Kuvaajan käsikirja. Alkuperäinen teos. Digital video Handbook 2005. Karkkila: Suomenkielinen laitos. Kustannus Mäkelä Oy.

Dryden, G. & Vos, J. 1994. Oppimisen vallankumous. Ohjelma elinikäistä oppimista varten. Suomentanut. Salminen, R. Juva: Tietosanoma.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2010. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Itäpuisto, M. 2008. Pullon pohjimmaisat. Pullo, perhe ja alkoholi. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Mäkinen, P., Raatikainen, E., Rahikka, A. & Saarnio, T. 2009. Ammattina sosionomi. Helsinki: WSOYpro Oy.

Mäkisalo, M. 2003. Yhdessä onnistumme. Opas työyhteisön kehittämiseen ja hyvinvointiin. Helsinki: Tammi.

Puolimatka, T. 2002. Opetuksen teoria. Konstruktivismista realismiin. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Ryynänen, S. 2009. Yhteisöistä ja yhteisöllisyydestä. Sosiaalipedagoginen aikakauskirja. Härmäläinen, J. (toim.) Suomen sosiaalipedagoginen seura ry. Kuopio: Kopijyvä.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy -Juvenes Print.

Vilkkä, H & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Sähköiset lähteet

A-klinikkasäätiö. 2011. A-klinikkasäätiön nuorille tekemä kyselytutkimus 2011. Nuoret toivovat aikuisilta kohtuullista juomatapaa. Viitattu 18.2.2014.
<http://www.a-klinikka.fi/tiimi/1369/nuoret-toivovat-aikuisilta-kohtuullista-juomatapaa>

A-klinikkasäätiö. 2012. Kumppanuuksia syventämässä -A-klinikkasäätiö 2012-2015. Strategia 2012-2015. Viitattu 25.4.2014.
<http://www.a-klinikka.fi/a-klinikkasaaatio/strategia-2012-2015>

A-klinikkasäätiö. Lasinen Lapsuus - Sirpaleinen mieli 2012-2015. Eheämpää elämää kodin päihdekäytön haavoittamille. Viitattu 18.2.2014 <http://www.lasinenlapsuus.fi/toimintamme>

Hiltunen, L. 2009. Validiteetti ja reliabiliteetti. Graduryhmä 18.2.2009. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 13.3.2014.
http://www.mit.jyu.fi/ope/kurssit/Graduryhma/PDFt/validius_ja_reliabiliteetti.pdf

Itä-Suomen yliopisto. n.d. Yhteiskuntatieteiden laitos. Pääaineet. Sosiaalipedagogiikka. Viitattu 2.4.2014.
<http://www.uef.fi/fi/yhteiskuntatieteet/sosiaalipedagogiikka>

Laurea - ammattikorkeakoulu. 2011. Kehittämispohjaista oppimista. LbD-opas. Laurea ammattikorkeakoulu. Uuden edellä. (toim.) Rajj, K. & Niinistö-Sivuranta, S., & (työryhmä) Aho-nen, O., Immonen-Orpana, P., Pääskyyvuori, M., Rantanen, T. & Lassila, E. 2011. Viitattu 13.3.2014.

http://www.laurea.fi/fi/tutkimus_ja_kehitys/julkaisut/Erilliset_julkaisut/Documents/LbD_opas_08072011_FI_lowres.pdf

Laurea Ammattikorkeakoulu 2014. Amk-tutkinnot. Sosiaaliala. sosionomikoulutus. Viitattu 18.2.2014.

<http://www.laurea.fi/fi/opiskelu/koulutus/amk-tutkinnot/sosiaaliala/Sivut/default.aspx>

Medios. n.d. Metropolia Ammattikorkeakoulu. Medios-projekti 1.12.2008-31.3.2011.. Oppimateriaalia. Viitattu 9.5.2014.

http://medios.metropolia.fi/index.php?option=com_content&view=article&id=90&Itemid=152

Myllärinen, A. R. & Tast, E. 2009. Sosiaalialan uuden asiantuntijuuden rakentuminen koulutuksen ja työelämän yhteistyönä. Sosiaalipedagoginen orientaatio ammattikorkeakoulun sosiaalialan koulutusohjelma. Hämeen ammattikorkeakoulu sosiaalialan koulutusohjelma. HAMKin e-julkaisu 7/2009. Hämeen ammattikorkeakoulu. Viitattu 2.4.2014.

http://portal.hamk.fi/portal/page/portal/HAMKJulkisetDokumentit/Yleisopalvelut/Julkaisupalvelut/Kirjat/kielet_kulttuuri_hyvinvointi/sosiaalialan%20uuden%20asiantuntijuuden%20rakentuminen.pdf

Nakari, M-L. 2003. Työilmapiiri, työntekijöiden hyvinvointi ja muutoksen mahdollisuus. Jyväskylän yliopiston yhteiskuntatieteellisen tiedekunta. Viitattu. 18.2.2014.

<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/13357/9513915484.pdf?sequ>

Nolte, D. L. 1972. Runo. Children Learn What They Live 1954. Viitattu 18.3.2014.

http://www.empowermentresources.com/info2/childrenlearn-long_version.html

Päihdelinkki. n.d. 260 Haittojen ennaltaehkäisy ja oma-apu. 264 Alkoholiohjelma. Viitattu 1.5.2014.

<http://www.paihdelinkki.fi/tietoiskut/264-alkoholiohjelma-2004-2007>

Takala, J. & Ilva M. 2012. Lehti: Yhteiskuntapolitiikka -YP 77 (2012):2. Mikä suojaaa nuorta aikuista alkoholinkäytön aiheuttamilta haitoilta? Julkkari. STM:n hallinnonalan avoin julkaisuarkisto. 18.2.2014.

<https://www.julkari.fi/handle/10024/90793/browse>

Vantaa. 2013. Vantaalaisten hyvinvointi 2012. Vantaan hyvinvointikertomus taustaa 2013-2016. Viitattu 9.5.2014.

http://www.vantaa.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaawwwstructure/89364_Hyvinvointikertomus_2012_11.6.2013.pdf

Muut lähteet

A-klinikkasäätiö. 2013. Laurea. Opinnäyteaihe: Lasinen lapsuus/A-klinikkasäätiö. Ohjeistus opinnäytetyön toteuttamista varten.

Lasinen lapsuus ammatilaiskysely. 2010. A-klinikkasäätiöltä saatu tutkimustulosaineisto.

Survey: Lasinen lapsuus-oppimateriaalikartoitus. n.d. A-klinikkasäätiöltä saatua tutkimustulosaineisto.

Kuviot

Kuvio 1. Saitko lisätietoa aihealueista? Vastajalle aihe oli tuttu joltain osin.....	33
Kuvio 2. Saitko lisätietoa aihealueista? Vastajalle aihe oli tuttu.....	33
Kuvio 3. Oppitapahtumassa käytettyjen materiaalien selkeys ja mielenkiintoisuus.....	34

Taulukot

Taulukko 1. Teoriaohjaavan aineiston analyysi suunnitelma.....	28
Taulukko 2. Oppilaiden ryhmätyön tuloksia.....	35

Liitteet

Liite 1 Kyselylomake	49
Liite 2 Digitarinan valokuvakollaasi.....	51
Liite 3 Aineiston analyysi	52

Liite 1 Kyselylomake

1. Oliko aihe tuttu sinulle entuudestaan?

- kyllä
- joltain osin
- ei ollenkaan

2. Rastita mielestäsi oikea vaihtoehto!

	täysin samaa mieltä	jokseenkin samaa mieltä	ei samaa mieltä eikä eri mieltä	jokseenkin eri mieltä	täysin eri mieltä
Koetko, että aihe on tärkeä alallamme?	☐	☐	☐	☐	☐

3. Saitko lisää tietoa aiheista? Rastita mielestäsi oikea vaihtoehto!

	täysin samaa mieltä	jokseenkin samaa mieltä	ei samaa mieltä eikä eri mieltä	jokseenkin eri mieltä	täysin eri mieltä
Alkoholikulttuurin muutos?	☐	☐	☐	☐	☐
Kotona satunnaisestikin tapahtuva alkoholikäytön vaikutukset lapsiin ja nuoriin?	☐	☐	☐	☐	☐
Lasten ja nuorten kokemat psykososiaaliset haitat?	☐	☐	☐	☐	☐
Lapsen ja nuoren suojaavat tekijät?	☐	☐	☐	☐	☐
Kodin ongelmista kärsivien lasten ja nuorten kohtaaminen?	☐	☐	☐	☐	☐
Asian puheeksi ottaminen lasten, nuorten ja aikuisten kanssa?	☐	☐	☐	☐	☐

	täysin samaa mieltä	jokseenkin samaa mieltä	ei samaa mieltä eikä eri mieltä	jokseenkin eri mieltä	täysin eri mieltä
4. Olivatko oppitunninmateriaalit mielestäsi selkeiltä?	☐	☐	☐	☐	☐
5. Olivatko oppitunninmateriaalit mielestäsi mielenkiintoisia?	☐	☐	☐	☐	☐

6. Muuttuiko tietosi aihepiiristä, miten? _____
_____
_____
7. Vaikuttaako oppitunnilta saatu tieto (tulevaisuuden) toimintaasi työkentällä, miten? _____
_____
_____
8. Antoiko oppimateriaali selkeän kuvan lasten ja nuorten tilanteesta? Perustele _____
_____
_____
9. Kiinnostuitko aiheesta enemmän, miksi? _____
_____
_____
10. Muuttuiko mielipiteesi aiheen tärkeydestä tunnin aikana, miten? _____
_____
_____
11. Mitä mieltä olit oppimateriaaliin liittyvistä luovista menetelmistä?
- vi-
deo _____
_____
  - powerPoin-
tit _____
_____
  - ryhmä-
työ _____
_____
12. Haluatko kertoa vielä jotain? _____
_____
_____

Liite 2 Digitarinan kuvakollaasi

Liite 3 Aineiston analyysi

Teoriaohjaava aineiston analyysi/ Sosiaalipedagoginen toiminta

1. Onko aihe tuttu sinulle entuudestaan? Kysymykseen vastasi noin puolet oppilaista.

- Aihe oli tuttu joltain osin
- Aihe oli tuttu

Tässä aineiston analyysissä jaottelimme vastaukset kahteen eri kategoriaan.

Vastaajalle aihe oli tuttu joltain osin ja vastaajalle aihe oli tuttu.

Kysymykset	Alkuperäisilmaus	Pelkistetty ilmaus
<p>Kriittisyys:</p> <p>Muuttuiko tietosi aihepiiristä?</p>	<p><u>Vastaajalle aihe oli tuttu joltain osin.</u></p> <p>”Aika samanlaista tietoa oli jo ennestään, ehkä tieto siitä, mitä alkoholi perheessä vaikuttaa lasten kehittymiseen/ käyttäytymiseen syveni”</p> <p>”Ei muuttunut, mutta aiemmat tietoni sai vahvistusta.”</p> <p>”Ei muuttunut”</p> <p>”Lähinnä kiinnitän huomiota jatkossa tiettyihin esityksessä esille tulleisiin aiheisiin enemmän, kuin aiemmin.”</p> <p>”Oli yllättävää kuulla, että pienelläkin alkoholikäytöllä voi olla merkitystä lapselle.”</p> <p>”Ei pahemmin, en tiennyt et aikuiset nykyään vetää useammin kännit lasten nähden kotona.”</p> <p><u>Vastaajalle aihe oli tuttu.</u></p> <p>”Ei juuri muuttunut, tiesin jo aiheesta”</p> <p>”Ei muuttunut juuri lainkaan”</p> <p>”Ei”</p> <p>”Aloin ajattelemaan sitä, miten alkoholiongelman voisi ottaa puheeksi lapsen tai nuoren kanssa.”</p> <p>”Aiempi tieto aiheesta vahvistui.”</p> <p>”Ei juurikaan, toi vähän lisää syvyyttä. Alkoholi on aika tuttu aihe, siitä on puhuttu paljon.”</p>	<p><u>Vastaajalle aihe oli tuttu joltain osin.</u></p> <p>Tieto perheen alkoholikäytön vaikutuksista lasten kehittymiseen/ käyttäytymiseen syveni.</p> <p>Ei muutosta. Tiedon vahvistuminen.</p> <p>Ei muutosta.</p> <p>Huomion kiinnittäminen esiin tulleisiin, joihinkin aiheisiin.</p> <p>Satunnaisen alkoholikäytön merkittävyys lapselle.</p> <p>Kotona juominen on lisääntynyt.</p> <p><u>Vastaajalle aihe oli tuttu.</u></p> <p>Ei muutosta</p> <p>Ei muutosta</p> <p>Ei muutosta</p> <p>Puheeksiottaminen herättää ajatuksia.</p> <p>Tieto vahvistui.</p> <p>Toi aiheeseen vähän syvyyttä.</p>
<p>Käsitteet:</p> <p>Antoiko oppimateriaali selkeän kuvan lasten ja nuorten tilanteesta?</p>	<p><u>Alkuperäisilmaus</u></p> <p><u>Vastaajalle aihe oli tuttu joltain osin.</u></p> <p>”Joo, oli ihan monipuolisesti käsitelty. Enempi vois tuoda esiin caseja ja lasten ja nuorten omia kokemuksia.”</p> <p>”Osittain antoi. Ehkä olisi voinut enemmän keskittyä juuri siihen, että pienikin alkoholin käyttö kotona voi vaikuttaa lapseen, ei siis pelkkä ongelmakäyttö.”</p> <p>”Ihan ok.”</p> <p>”Vaikea sanoa, en keskittynyt riittävästi.”</p> <p>”Perusselkeän, ehkä hieman laajempikin voisi olla ja syvempi.”</p> <p>”Joltakin osin, mutta olisin kaivannut ehkä vielä kattavampaa tietoa esimerkiksi siitä miten lapset ja nuoret oireilee. Moni esitys jäi esityksen perusteella toteamisen tasolle.”</p> <p><u>Vastaajalle aihe oli tuttu</u></p>	<p><u>Pelkistetty ilmaus</u></p> <p><u>Vastaajalle aihe oli tuttu joltain osin.</u></p> <p>Monipuolinen käsittely. Toivoi lisää caseja ja nuorten omia kokemuksia.</p> <p>Osittain. Toiveena on, enemmän tietoa kotona käytetyn pienemmän alkoholimäärän vaikutuksista lapsiin.</p> <p>Ok!</p> <p>Ei keskittynyt!</p> <p>Perusselkeä. Toiveena syvällisempi tieto</p> <p>Osittain. Lisää syvällisempää tietoa, miten lapset oireilevat</p> <p><u>Vastaajalle aihe oli tuttu.</u></p>

	<p>"Kyllä, tutkimustulokset sekä nuorten omat ajatukset."</p> <p>"Antoi kuvaa, mutta paljon jäi vielä selvittävääkin avun antamisesta, sosionomin toimimisesta kyseisen asiakasryhmän parissa."</p> <p>"Materiaali keskittyi hyvin juuri lapsiin ja materiaali oli monipuolista."</p> <p>"Power Pointit ihan hyviä."</p> <p>"Ei."</p> <p>"Materiaalissa suppeaa tietoa. Sopii kyllä aiheen orientaatioksi."</p> <p>"Kyllä, hienoa, että korostettiin sitä, kuinka vaikutukset lapsiin + nuoriin voivat olla merkittäviä."</p>	<p>Kyllä, tutkimustulokset ja nuorten omat ajatukset</p> <p>Osittain, keskittyi hyvin lapsiin ja nuoriin. Toivoi lisää syventävää tietoa.</p> <p>Monipuolista, lapset ja nuoret hyvin esillä.</p> <p>Kokenut Power Pointit hyviksi.</p> <p>Ei</p> <p>Suppeaa tietoa!</p> <p>Kyllä! Lapset ja nuoret otettu huomioon</p>
	Alkuperäisilmaus	Pelkistetty ilmaus
<p><u>Luovuus, innostaminen</u></p> <p>Mitä mieltä olit oppimateriaaliin liittyvistä luovista menetelmistä?</p>	<p><u>Vastaaajalle aihe oli tuttu joltain osin.</u></p> <p>Digitarina: "Erittäin hyvä idea - vain luovuus rajana" "Tunteita herättävä, mielenkiintoinen" "Esitystapa ei imarrellut videota (ääni, videon kanssa sählääminen)" "Oli hyvä ja selkeä" "Ei valitettavasti mitään uutta" "Video oli ihan hyvä ajatusten herättäjä"</p> <p>Power Point: "Perusteellisempaa tietoa enemmän" "Selkeet ja visuaalisesti kivat" "Tiivistetymmät olisivat voineet olla, ettei kerrota lähes samoja asioita jotka lukevat esityksessä" "Kirjoitusvirheet pisti silmään...☺" "Muutamia tärkeitä pointteja/uutta tietoa" "Ehkä vähän liikaa tekstiä yhdessä diassa et ulkoasua voisi selkiyttää muuten oikein hyvä"</p> <p>Ryhmätyö: "Onnistunut toteutus - kiva työtapana" "Hyvä kun pääsi itsekin ääneen ja joutui ajattelemaan käytännön kautta" "Herätti kivasti keskustelua" "Antoi varmasti uusia ideoita" "Ihan hyvä tehtävä, turhan paljon toteutus-aikaa" "Ei olisi tarvinnut niin paljon aikaa siihen ei menny ihan nii kauaa. Muuten perushyvä"</p> <p><u>Vastaaajalle aihe oli tuttu</u></p> <p>Digitarina: "Olisi voinut olla jopa hieman pitempi, voisi olla "provosoivampi" tämän täytyisi herättää aiheeseen kunnolla" "Ok tietoisu" "Kenelle suunnattu? Jos vanhemmille, niin aika lyhyt/ suppea." "Hyvä" "Hyvä, lyhyt ja ytimekäs" "Herätti hyvin tunnin aiheeseen, sopivan pitkä" "Ihan vaikuttava"</p> <p>Power Point: "Selkeyttä olisi voinut olla enemmän, visuaalisuutta lisää esim: kuvat + väh. tekstiä/kalvo" "Sisältöä suppeasti - peruspaketti"</p>	<p><u>Vastaaajalle aihe oli tuttu joltain osin.</u></p> <p>Video: Hyvä idea, vain luovuus rajana Tunnelatautunut, mielenkiintoinen Esitystapa ei ollut hyvä, liikaa sähläystä toteuttamisen kanssa Oli hyvä ja selkeä Ei uutta Hyvä ajatusten herättäjä</p> <p>Power Point: Toivoi enemmän syvällisempää tietoa Selkeys ja ulkoasu miellytti Toivoi tiiviimpää esitystä</p> <p>Kirjoitusvirheitä Jotakin tärkeitä yksityiskohtia/uutta tietoa Hyvät, ulkoasua voisi kyllä selkeyttää</p> <p>Ryhmätyö: Onnistunut toteutus, kiva työtapana Käytännöllinen, edisti omaa ajattelua</p> <p>Herätti keskustelua Antoi ideoita Piti, vaikka aikaa tehtävälle oli annettu liikaa Perus hyvä, aikaa liikaa</p> <p><u>Vastaaajalle aihe oli tuttu</u></p> <p>Video: Olisi voinut olla pitempi, provosoivampi</p> <p>Ok tietoisu Lyhyt, suppea</p> <p>Hyvä Hyvä, lyhyt ja ytimekäs Hyvä tunnin alustaja, sopivan pitkä Ihan vaikuttava</p> <p>Power Point: Toivoi lisää selkeyttä ja enemmän visuaalisuutta</p> <p>Sisältö suppea, peruspaketti Toivoi syvällisempää tietoa</p>

	<p>"Opiskelijat tarvitsevat aiheesta laajempaa tietoa - sopisi ehkä 1. vuosikurssin opiskelijoille"</p> <p>"Hyvä"</p> <p>"Runo oli hyvä ja sen viesti selkeä"</p> <p>"Paljon asiaa (liikaa?) mutta jäin kaipaamaan erityisesti palveluihin ja niiden tuottamiseen liittyvää tietoa - ehkä toinen tunti aiheesta syventäisi"</p> <p>"Selkeitä, hyvin tiivistetty, joskin tieto oli aika lailla ennestään tuttua"</p> <p>"Power Point. Voiko koskaan olla super ihmeellinen? Eli toimi hyvin"</p> <p>Ryhmätyö:</p> <p>"Ok. ihan hyvä juttu"</p> <p>"Hieman päällekkäiset aihealueet mutta toteutus kiva"</p> <p>"Kysymysten asettelu oli huono - ennemmin vaikka case alkuun ja sen pohjalta kysymys"</p> <p>"Ok"</p> <p>"Hyvät kysymykset ja tarpeeksi aikaa varattu. Luokka olisi ollut ehkä innostuneempi, jos tunnin aihe olisi kerrottu etukäteen"</p> <p>"Pisti miettimään asiaa eteenkin sosionomin näkökulmasta, mahdollisista tulevaisuuden työkentistä"</p> <p>"Hyvä ja toimiva, saa itse pohtia sekä reflektoida muiden ajatuksia"</p> <p>"Ihan jees"</p>	<p>Hyvä</p> <p>Runo hyvä</p> <p>Paljon asiaa, liikaakin, silti syvällisempää tietoa kaivattiin, lisätuntia</p> <p>Selkeä, hyvin tiivistetty, tieto kuitenkin jo tuttua</p> <p>Toimi hyvin</p> <p>Ryhmätyö:</p> <p>Hyvä juttu</p> <p>Toteutus kiva, vaikka hivenen päällekkäisyyttä aiheissa</p> <p>Kysymysten asettelu huono</p> <p>Ok</p> <p>Hyvät kysymykset ja tarpeeksi aikaa</p> <p>Tunnista kertovaa infoa jo etukäteen kaivattiin</p> <p>Sai ajattelemaan tulevaisuuden työkentän näkökulmasta</p> <p>Hyvä ja toimiva</p> <p>Ihan jees!</p>
	<u>Alkuperäinen ilmaus</u>	<u>Pelkistetty ilmaus</u>
<p><u>Asenteet</u></p> <p>Muuttuiko mielipiteesi aiheen tärkeydestä tunnin aikana?</p> <p>-----</p> <p>Kiinnostuitko aiheesta enemmän?</p>	<p><u>Vastajaalle aihe oli tuttu joltain osin.</u></p> <p>"Ei on musta alun alkaenkin ollut tärkeä"</p> <p>"Kyllä, aihe alkoi koskettamaan enemmän, kiinnitän siihen jatkossa lisää huomiota"</p> <p>"Tiedostamisesta lähtee halu ja keinot auttaa"</p> <p>"Ei"</p> <p>"Ei, pidän aihetta tärkeänä ja ajankohtaisena"</p> <p>"Ei varsinaisesti nimenomaan tunnin aikana, koska henkilökohtaisesti koen, että aihe on tärkeä joka tapauksessa."</p> <p><u>Vastajaalle aihe oli tuttu</u></p> <p>"Ei, mutta antoi aihetta miettiä alkoholin käyttöä perheissä"</p> <p>"Ei oikeastaan muuttunut"</p> <p>"Pysyi samana"</p> <p>"Ei muuttunut"</p> <p>"Ei"</p> <p>"Voimisti näkemystä siitä, että aihe on todellinen ongelma suomalaisessa yhteiskunnassa ja intervention kynnyksellä ehkä liian korkea - ongelma koetaan "tabuna"</p> <p>"Ei olen ollut koko ajan sitä mieltä, että on tärkeä aihe"</p> <p>-----</p> <p><u>Vastajaalle aihe oli tuttu joltain osin.</u></p> <p>"En osaa sanoa, sillä aihe on kiinnostanut jo aiemmin"</p> <p>"Olen ollut jo kiinnostunut pitkään"</p> <p>"Kiinnostuin, en ole ennen puhuttavan juurista aiheesta vaikka kiinnostusta olisi ollut."</p> <p>"Ehkä jonkin verran. Alkoholi-ongelmat ovat niin arkipäivää, että näihin ongelmiin on jollain tavalla "tottunut". Nyt tuli uusia</p>	<p><u>Vastajaalle aihe oli tuttu joltain osin.</u></p> <p>Aihe tärkeäksi koettu jo aiemmin</p> <p>Antoi kosketuspintaa enemmän</p> <p>Antoi tietoa, joka motivoi</p> <p>Ei muutosta, aihe koettu jo tärkeäksi aiemminkin</p> <p>Ei muutosta, aihe koettu jo tärkeäksi aiemminkin</p> <p>Ei muutosta, aihe koettu jo tärkeäksi aiemminkin</p> <p><u>Vastajaalle aihe oli tuttu</u></p> <p>Ei muutosta, mutta antoi aihetta miettiä</p> <p>Ei muutosta</p> <p>Ei muutosta</p> <p>Ei muutosta</p> <p>Ei muutosta</p> <p>Näkemyksongelmasta vahvistunut</p> <p>Ei muutosta, aihe koettu jo tärkeäksi aiemminkin</p> <p>-----</p> <p><u>Vastajaalle aihe oli tuttu joltain osin.</u></p> <p>Aihe kiinnostanut jo aiemmin</p> <p>Aihe kiinnostanut jo aiemmin</p> <p>Kiinnostunut aihealueesta</p> <p>Kiinnostunut jonkin verran, uusia näkökulmia, vaikka aihealue jo hyvin tuttu</p>

	<p>näkökulmia aiheeseen, kiitos siitä” ”Juuri em. eli että pienehkökin alkoholin käyttö voi vaikuttaa. Ja tulen jatkossa työnsäni kiinnittämään asiaan enemmän huomiota. Myös pyrin olemaan ei - tuomitseva omien lasteni kavereita kohtaan, koska ei tiedä mitä taustalla on.” ”En enempää olin jo valmiiksi tietoinen siitä, että tärkeä aihe”</p> <p><u>Vastaaajalle aihe oli tuttu</u></p> <p>”En” ”Vaikea aihe ja asia ottaa puheeksi työkentällä, siksi myös tärkeä että osaa kohdata marginaaliryhmän ammatillisesti.” ”Olen jo entuudestaan kiinnostunut - ei lisääntynyt” ”En erityisesti enemmän” - ”Haluan ottaa selvää asiasta ja koska meillä on nyt meneillään hanketyöskentelyä lasinen lapsuus - aiheeseen liittyen, motiivoidun myös siihen tämän oppitunnin ansiosta enemmän” ”Kiinnostus pysyi suht ennallaan, mutta ajattelin selvittää aiheesta ja kys. projektista lisää tietoa kotona” ”En, aihe on jo entisestään kiinnostava”</p>	<p>Kiinnostunut, uusi tieto, jatkossa ottaa työssään huomioon. Havainnoi syy -seuraus suhteen</p> <p>Aiemmin ollut jo tietoinen aiheen tärkeydestä</p> <p><u>Vastaaajalle aihe oli jo tuttu</u></p> <p>En Kokenut asian tärkeäksi ammatillisesti työkentän näkökulmasta</p> <p>Aihe kiinnostanut jo aiemmin</p> <p>Ei</p> <p>Motivoitunut hanketyöskentelyyn enemmän lasinen lapsuus-hanke</p> <p>Motivoitunut hankimaan lisää tietoa</p> <p>Aiemmin ollut jo tietoinen aiheen tärkeydestä</p>
<p>Vaikuttaako oppitunnilta saatu tieto (tulevaisuuden) toimintaasi työkentällä?</p>	<p><u>Vastaaajalle aihe oli tuttu joltain osin.</u></p> <p>”Ehkä niin et ottaa sit herkemmin puheeksi mut ei muuten tää’ oli jo sillä lailla tuttua.” ”Mahdollisesti. Osaan ehkä katsoa asioita avaremmin silmin ja tunnistaa mahdolliset.” ”Lasten ja nuorten tuntemusten sisäistäminen muuttaa omaa suhtautumistapaa ja lähestymistä” ”Hiukan saattaa vaikuttaa, mutta koin tiedon melko pintapuoliseksi. Olisin voinut kyllä keskittyä enemmän.” ”Lisäsi edelleen kiinnostusta ja halua työskennellä näiden asioiden kanssa” ”Tottakai, mutta ei ainoastaa tällä oppitunnilla saadun tiedon vuoksi, vaan koska tieto on tullut jo aiemmin opintojen myötä sekä ollut myös esillä yhteiskunnallisesti. Mutta kyllähän tämäkin oppitunti laittoi taas ajattelemaan asiaa enemmän.”</p> <p><u>Vastaaajalle aihe oli tuttu</u></p> <p>”Vaikea sanoa, tuskinpa kauheasti” ”Herätti ajattelemaan asian tärkeyttä, esim. jo seuraavassa harjoittelussa” ”-” ”Tarkkailen enemmän nuorten asiakkaiden käytöstä ja pyrin huomaamaan jos nuori oireilee perheen alkoholin käytön takia.” ”Aloin ajattelemaan, miten alkoholi-ongelman voisi ottaa puheeksi lapsen tai nuoren kanssa” ”Ei” ”-” ”Ehkä, yrittää myös huomioida ”ei niin selkeät” havainnot/muutokset alkoholin käytöstä”</p>	<p><u>Vastaaajalle aihe oli tuttu joltain osin.</u></p> <p>Aihe tuttua, mutta helpottaa puheeksiottamista</p> <p>Antoi uutta näkökulmaa, selvensi ongelma-alueita</p> <p>Toi lasten ja nuorten tuntemukset tutummaksi</p> <p>Vaikutus vähäistä tiedon pintapuolisuuden vuoksi</p> <p>Lisäsi kiinnostusta ja motivoitumista työskentelemään aihealueen piirissä</p> <p>Antoi ajattelemisen aihetta, vaikka aihealue onkin ollut paljon esillä opinnoissa ja yhteiskunnassa yleensäkin</p> <p><u>Vastaaajalle aihe oli tuttu</u></p> <p>Ei kauheasti vaikutusta Herättänyt ajattelemaan asian tärkeyttä</p> <p>Pyrkii huomioimaan lasten ja nuorten oireilun työssään syy- ja seuraus suhteet</p> <p>Herättänyt ajatuksia puheeksiottamisesta</p> <p>Ei vaikutusta</p> <p>Pyrkii huomioimaan asiaa työkentällä</p>

Pelkistetty ilmaus/ Kriittisyys	Alaluokka	Yläluokka	Yhdistävä luokka
<p><u>Vastaaajalle aihe oli tuttu joltain osin.</u></p> <p>Tieto perheen alkoholikäytön vaikutuksista lasten kehittymiseen/ käyttäytymiseen syveni. Ei muutosta. Tiedon vahvistuminen. Ei muutosta.</p> <p>Huomion kiinnittäminen esiin tullessiin, joihinkin aiheisiin.</p> <p>Satunnaisen alkoholikäytön merkittävyys lapselle. Kotona juominen on lisääntynyt.</p> <p><u>Vastaaajalle aihe oli tuttu.</u></p> <p>Ei muutosta Ei muutosta Ei muutosta Puheeksiottaminen herättää ajatuksia. Tieto vahvistui. Toi aiheeseen vähän syvyyttä.</p>	<p>Ongelmien tunnistaminen/määrittely</p> <p>Tutkimustiedon esiintuominen/ muuttuva tietous</p> <p>Tutkimustiedon mukaisen tiedon jakaminen</p>	<p>Tutkimustiedon pohjalta jaettu uudistettu tietous</p>	<p>Osallistuminen/</p>
<p><u>Pelkistetty ilmaus/ Käsitteet</u></p> <p><u>Vastaaajalle aihe oli tuttu joltain osin.</u></p> <p>Monipuolinen käsittely. Toivoi lisää caseja ja nuorten omia kokemuksia.</p> <p>Osittain. Toiveena on, enemmän tietoa kotona käytetyn pienenkin alkoholimäärän vaikutuksista lapsiin. Ok!</p> <p>Ei keskittynyt!</p> <p>Perusselkeä. Toiveena syvällisempi tieto</p> <p>Osittain. Lisää syvällisempää tietoa, miten lapset oireilevat</p> <p><u>Vastaaajalle aihe oli tuttu.</u></p> <p>Kyllä, tutkimustulokset ja nuorten omat ajatukset</p> <p>Osittain, keskittyi hyvin lapsiin ja nuoriin. Toivoi lisää syventävää tietoa.</p> <p>Monipuolista, lapset ja nuoret hyvin esillä.</p> <p>Kokenut Power Pointit hyväksi.</p> <p>Ei</p> <p>Suppeaa tietoa!</p> <p>Kyllä! Lapset ja nuoret otettu huomioon</p>	<p>Alaluokka</p> <p>Ilmiön ymmärtäminen lasten ja nuorten tilanteesta</p> <p>Käsitteiden ymmärtäminen</p>	<p>Yläluokka</p> <p>Käsitteiden selkeys</p>	<p>Toiminnan muuttuminen</p>
<p><u>Pelkistetty ilmaus / Luovuus, innostaminen</u></p> <p><u>Vastaaajalle aihe oli tuttu joltain osin.</u></p> <p>Digitarina: Hyvä idea, vain luovuus rajana Tunnelatautunut, mielenkiintoinen Esitystapa ei ollut hyvä, liikaa sähläystä toteuttamisen kanssa Oli hyvä ja selkeä Ei uutta Hyvä ajatusten herättäjä</p> <p>Power Point: Toivoi enemmän syvällisempää tietoa Selkeys ja ulkoasu miellytti Toivoi tiiviimpää esitystä Kirjoitusvirheitä Jotakin tärkeitä yksityiskohtia/uutta tietoa Hyvät, ulkoasua voisi kyllä selkeyttää</p> <p>Ryhmätyö: Onnistunut toteutus, kiva työtapa Käytännöllinen, edisti omaa ajattelua</p>	<p>Alaluokka</p> <p>Luovien oppimateriaalien käyttäminen</p> <p>Digitarina</p> <p>Power Point</p> <p>Ryhmätyö</p> <p>Ryhmätyötaitojen edis-</p>	<p>Yläluokka</p> <p>Luovien menetelmien käyttö</p>	

<p>Herätti keskustelua Antoi ideoita Piti, vaikka aikaa tehtävälle oli annettu liikaa Perus hyvä, aikaa liikaa</p> <p><u>Vastajalle aihe oli tuttu</u></p> <p>Digitarina: Olisi voinut olla pitempi, provosoivampi Ok tietoisuus Lyhyt, suppea Hyvä Hyvä, lyhyt ja ytimekäs Hyvä tunnin alustaja, sopivan pitkä Ihan vaikuttava</p> <p>Power Point: Toivoi lisää selkeyttä ja enemmän visuaalisuutta Sisältö suppea, peruspaketti Toivoi syvällisempää tietoa Hyvä Runo hyvä Paljon asiaa, liikaakin, silti syvällisempää tietoa kaivattiin, lisätuntia Selkeä, hyvin tiivistetty, tieto kuitenkin jo tuttua Toimi hyvin</p> <p>Ryhmätyö: Hyvä juttu Toteutus kiva, vaikka hivenen päällekkäisyyttä aiheissa Kysymysten asettelu huono Ok Hyvät kysymykset ja tarpeeksi aikaa Tunnista kertovaa infoa jo etukäteen kaivattiin Sai ajattelemaan tulevaisuuden työkentän näkökulmasta Hyvä ja toimiva Ihan jees!</p>	<p>täminen</p> <p>Digitarina</p> <p>Power Point</p> <p>Ryhmätyö</p>	<p>oppitunnin rakentumisessa</p>	
<p><u>Pelkistetty ilmaus/ Asenteet</u></p>	<p>Alaluokka</p>	<p>Yläluokka</p>	
<p><u>Vastajalle aihe oli tuttu joltain osin.</u></p> <p>Aihe tärkeäksi koettu jo aiemmin Antoi kosketuspintaa enemmän Antoi tietoa, joka motivoi Ei muutosta, aihe koettu jo tärkeäksi aiemminkin Ei muutosta, aihe koettu jo tärkeäksi aiemminkin Ei muutosta, aihe koettu jo tärkeäksi aiemminkin</p> <p><u>Vastajalle aihe oli tuttu</u></p> <p>Ei muutosta, mutta antoi aihetta miettiä Ei muutosta Ei muutosta Ei muutosta Ei muutosta Näkemys ongelmasta vahvistunut Ei muutosta, aihe koettu jo tärkeäksi aiemminkin</p> <p>----- ---</p> <p><u>Vastajalle aihe oli tuttu joltain osin.</u></p> <p>Aihe kiinnostanut jo aiemmin Aihe kiinnostanut jo aiemmin Kiinnostunut aihealueesta Kiinnostunut jonkin verran, uusia näkökulmia, vaikka aihealue jo hyvin tuttu Kiinnostunut, uusi tieto, jatkossa ottaa työssään huomioon. Havainnoi syy-seuraus suhteen Aiemmin ollut jo tietoinen aiheen tärkeydestä</p>	<p>Mielipiteen muuttuminen</p> <p>Aiheen tärkeys/kiinnostavuus</p>	<p>Vaikuttavuus</p>	

<p><u>Vastajaalle aihe oli jo tuttu</u></p> <p>En Kokenut asian tärkeäksi ammatillisesti työkentän näkökulmasta Aihe kiinnostanut jo aiemmin</p> <p>Ei Motivoitunut hanketyöskentelyyn enemmän lasinen lapsuus-hanke Motivoitunut hankimaan lisää tietoa Aiemmin ollut jo tietoinen aiheen tärkeydestä</p> <p>-----</p> <p><u>Vastajaalle aihe oli tuttu joltain osin.</u></p> <p>Aihe tuttua, mutta helpottaa puheeksiottamista Antoi uutta näkökulmaa, selvensi ongelma-aluetta Toi lasten ja nuorten tuntemukset tutummaksi Vaikutus vähäistä tiedon pintapuolisuuden vuoksi Lisäsi kiinnostusta ja motivoitumista työskentelemään aihealueen piirissä Antoi ajattelemisen aihetta, vaikka aihealue onkin ollut paljon esillä opinnoissa ja yhteiskunnassa yleensäkin</p> <p><u>Vastajaalle aihe oli tuttu</u></p> <p>Ei kauheasti vaikutusta Herättänyt ajattelemaan asian tärkeyttä Pyrkii huomioimaan lasten ja nuorten oireilun työsään syy- ja seuraus suhteet Herättänyt ajatuksia puheeksiottamisesta Ei vaikutusta Pyrkii huomioimaan asiaa työkentällä</p>	<p>Vaikuttavuuden lisääntyminen</p>		
---	-------------------------------------	--	--

Alaluokka	Yläluokka	Yhdistävä luokka
<p>Ongelmien tunnistaminen/määrittely Tutkimustiedon esiintuominen/ muuttuva tietous Tutkimustiedon mukaisen tiedon jakaminen</p>	<p>Tutkimustiedon pohjalta jaettu uudistettu tietous</p>	<p>Sosiaalipedagogiikan mukainen osallistuminen</p>
Alaluokka	Yläluokka	
<p>Ilmiön ymmärtäminen lasten ja nuorten tilanteesta Käsitteiden ymmärtäminen</p>	<p>Käsitteiden selkeys</p>	
Alaluokka	Yläluokka	
<p>Luovien oppimateriaalien käyttäminen Digitarina Power Point</p>	<p>Luovien menetelmien käyttö</p>	

Ryhmätyö Ryhmäytöaitojen edistäminen Digitarina Power Point Ryhmätyö	oppitunnin rakentumisessa	
Alaluokka	Yläluokka	
Mielipiteen muuttuminen Aiheen tärkeys/kiinnostavuus Vaikuttavuuden lisääntyminen	Vaikuttavuus	